

Ida-Virumaa tegevuskava 2030

2024. a seirearuanne

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Statistiline ülevaade	3
2. Tegevussuunad	5
2.1 Rahvastik ja elukeskkond	5
2.2 Ettevõtluskeskkond ja töökohad	12
2.3 Haridusvaldkond TA ja oskuste vaatest.....	21
2.4 Sotsiaalvaldkond.....	25
2.5 Koostöö, tugistruktuurid, kodanikuaktiivsus	29
3. Tegevuskava elluviimise tähelepanekud, ettepanekud	34

Sissejuhatus

Ida-Virumaa tegevuskava aastani 2030 lähtub Ida-Virumaa maakonna arengustrateegia koostamisel adresseeritud väljakutsetest ja eesmärkidest ning koondab endas keskvalitsuse tasandi tegevusi, mis on suunatud spetsiifiliselt Ida-Virumaale. Tegevuskava on kooskõlas olemasolevate strateegiadokumentidega ja üleriigiliste valdkonna arengukavadega, mistõttu saavad tegevuskava rakendusplaanis sisalduda vaid tegevused, milleks rakendusplaani koostamise või uuendamise ajal on asjaomaste ministriumide valmisolek. Tegevuskavas on lähtutud põhimõttest, et selle rakendusplaani on lisatud ja lisatakse üksnes tegevused, mis on suunatud otseselt piirkonna arendamiseks, olgu see siis üksnes Ida-Viru maakonnas elluviidav tegevus, eelistingimuste või täiendava eelarve rakendamine toetusmeetmetes, taotlejate täiendav nõustamine, üksikinvesteeringute tegemine või muu selgelt täiendav tegevus lisaks üldisele keskvalitsuse üleriigiliste tegevuste või toetuste foonile.

Seirearuandes keskendutakse Ida-Virumaa statistiliste näitajate muutusele, olulisemate rakendusplaani tegevuste progressile ja seireperioodil toimunud olulisematele Ida-Virumaad puudutavatele arengutele. Tegevuskavas tegevussuundade kaupa välja toodud seirenäitajate ja nende kavandatud sihttasemete puhul tuleb silmas pidada, et tegemist on pigem konteksti- kui konkreetsete tulemus- või väljundinäitajatega. See tähendab, et tegevuskavas kavandatavad sekkumised ei ole üldjuhul ainsad tegurid, mis mõjutavad seirenäitaja taseme muutust. Ometi on nende põhjal võimalik hinnata, kas areng kulgeb soovitud suunas ja tempos või on tarvilik konkreetses valdkonnas rakendatavaid tegevusi täiendada ja tõhustada, neile kavandatud vahendid ümber suunata või pikendada tegevuste elluviimise perioodi.

Tegevuskava rakendusplaani on ühendatud ja uuendatakse koos regionaalse arengu tegevuskava (edaspidi RETK) rakendusplaaniga ning tegevused on leitavad seotud RETK juurprobleemide all (*valik rippmenüüst IVTK*). RETK rakendusplaani tervikuna võimaldab ühtlasi jälgida samuti Ida-Virumaa arengusse panustavaid, kuid antud piirkonna erifookuseta tegevusi.

1. Statistiline ülevaade

Statistiline ülevaade, NUTS III regioonid võrdluses Eesti keskmisega (2020 ja 2024 võrdlus)

Vaadates viimaseid seiremõõdikutes aset leidnud muutuseid on Eestis jätkuvalt eriti suured piirkondade vahelised erinevused (*Joonis 1*). Ida-Virumaa, mis moodustab tervikuna NUTS III regiooni (Kirde-Eesti) on tulenevalt oma Eesti mõistes suurtööstuslikust iseloomust, linnalisest asustusest ja erinevast keelekeskkonnast ülejäänud Eesti regioonidest eristuv. Seda peegeldavad mitmed seirenäitajate muutused, mille trajektoorid erinevad oluliselt ülejäänud Eesti piirkondade arengutest. Kuigi tähelepanuväärselt negatiivsemaid näitajad esineb ka mujal, eelkõige Kagu- ja Kesk-Eesti maakondades, iseloomustab Ida-Virumaa näitajaid oluliselt madalam baastase valdavas enamuses näitajatest, mis ei ole positiivselt mõjutatud kompaktselt asustusest või vähestega suure ekspordimahuga suurettevõtete mõjust vastavatele statistilistele näitajatele.

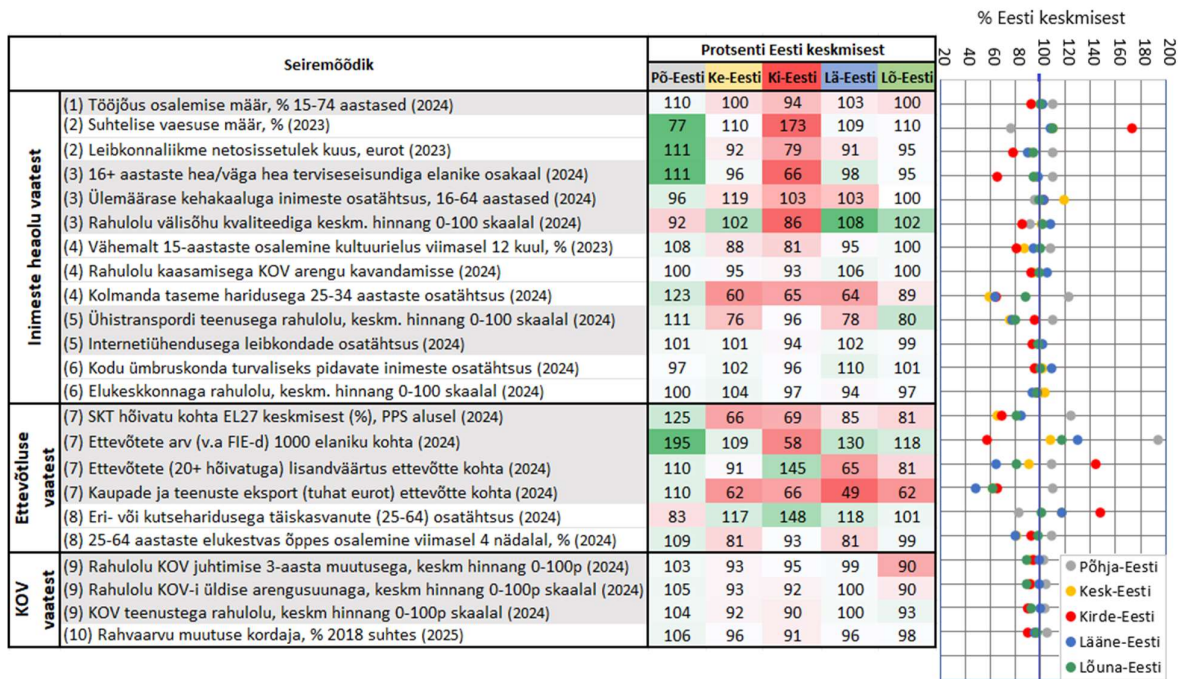
Ida-Virumaa näitajad (*Joonis 2*) on NUTS III regioonide lõikes **keskmisest paremad** üle 20 töötajaga ettevõtete lisandväärtuse osas ja eri- või kutseharidusega täiskasvanute osatähtsuse näitajas. **Keskmise taseme lähedal ollakse** rahulolus ühistransporditeenusega, rahuloluga kohaliku omavalitsuse (KOV) juhtimise muutuse osas ning internetiühendusega leibkondade osatähtsuse ja kodu ümbrust turvaliseks pidavate inimeste osatähtsuse näitajatega. Ülejäänud näitajate osas jääb Ida-Virumaa Eesti keskmistele näitajatele märgatavalt alla. Eriti tähelepanuväärne on **madal positsioon** sissetulekute ja tervisega seotud näitajate osas, mille puhul ei ole madal tulemus Eesti keskmisega võrreldes tingitud mitte Harjumaa suhteliselt suurest mõjust Eesti keskmisele tulemusele vaid mahajäämus on ilmne ka teiste piirkondadega võrreldes.

Võrreldes tegevuskava koostamise aegsete statistiliste näitajatega **on paranenud** rahulolu elukeskkonnaga, välisõhu kvaliteediga ja ühistranspordi teenusega, lisandväärtus ettevõtte kohta, täiskasvanute osalemine elukestvas õppes, kolmanda taseme haridusega 25-34 aastaste osatähtsus rahvastikust ja eri- või kutseharidusega täiskasvanute osatähtsus. Kasvanud on üldine rahulolu kohalike omavalitsustega seotud näitajates nagu rahuloluga KOV arengu kavandamisse kaasamisega, KOV üldise arengusuunaga ja omavalitsuste pakutavate teenustega. Samuti on paranenud tööjõus osalemise määr, seda eelkõige 2024. aastal.

Negatiivset trendi on näha suhtelise vaesuse määra näitajas, netosissetuleku kasvu kiiruses, kodu ümbruse turvalisena tajumises, rahulolus ühistranspordi teenustega. Majandusnäitajatest ettevõtete ekspordimahus ja SKT-s hõivatu kohta.

Sisuliste järelduste tegemiseks on siiski vaja näitajate statistilist muutust jälgida pikema ajaperioodi jooksul. Üldise konteksti mõistmiseks tuleb tähelepanu pöörata sellele, et NUTS III regioonide põhine arvestus maskeerib regioonisiseseid maakondade vahelisi erinevusi, mistõttu regioonide arvestuses ei paista eelkõige Lõuna-Eesti regiooni väiksemate maakondade individuaalsed negatiivsed näitajad Tartu maakonna positiivse mõju tõttu välja.

Joonis 1. Statistiline ülevaade, NUTS III regioonid võrdluses Eesti keskmisega (2024)

Joonis 2. Statistiline ülevaade, NUTS III regioonid (2024)

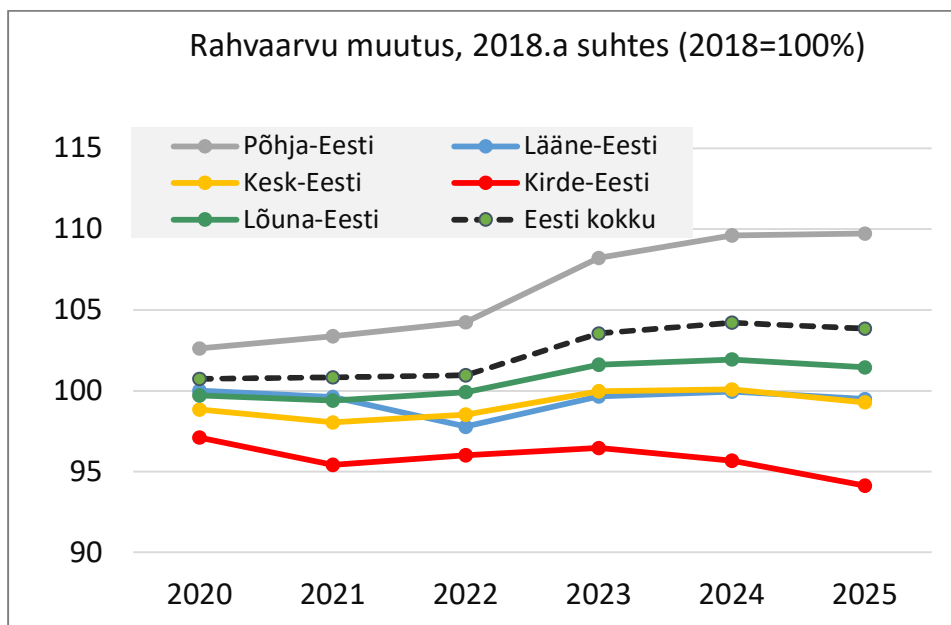
Seiremõõdikud, väärtused		Põ-Eesti	Ke-Eesti	Ki-Eesti	Lä-Eesti	Lõ-Eesti
Inimeste heaolu	(1) Tööjõus osalemise määr, % 15-74 aastased (2024)	78	71	67	73	71
	(2) Suhtelise vaesuse määr, % (2023)	16	22	35	22	22
	(2) Leibkonnaliikme netosissetulek kuus, eurot (2023)	1213	1008	863	996	1038
	(3) 16+ aastaste hea/väga hea terviseseisundiga elanike osakaal (2024)	64	55	38	57	55
	(3) Ülemäärase kehakaaluga inimeste osatähtsus, 16-64 aastased (2024)	50	62	54	54	52
	(3) Rahulolu välisõhu kvaliteediga keskm. hinnang 0-100 skaalal (2024)	72	79	67	85	80
	(4) Vähemalt 15-aastaste osalemine kultuurielus viimasel 12 kuul, % (2023)	87	70	65	76	81
	(4) Rahulolu kaasamisega KOV arengu kavandamisse (2024)	47	45	44	50	47
	(4) Kolmanda taseme haridusega 25-34 aastaste osatähtsus (2024)	51	25	27	27	37
	(5) Ühistranspordi teenusega rahulolu, keskm. hinnang 0-100 skaalal (2024)	67	46	58	47	49
Ettevõtlus	(5) Internetiühendusega leibkondade osatähtsus (2024)	94	93	87	95	92
	(6) Kodu ümbruskonda turvaliseks pidavate inimeste osatähtsus (2024)	77	81	76	87	80
	(6) Elukeskkonnaga rahulolu, keskm. hinnang 0-100 skaalal (2024)	72	70	68	75	70
	(7) SKT hõivatu kohta EL27 keskmisest (%), PPS alusel (2023)	84	47	58	45	55
	(7) Ettevõtete arv (v.a FIE-d) 1000 elaniku kohta (2024)	134	75	40	90	81
	(7) Ettevõtete (20+ hõivatuga) lisandväärtus ettevõtte kohta, tuhat eur (2024)	153	127	202	90	113
KOV	(7) Kaupade ja teenuste eksport (tuhat eurot) ettevõtte kohta (2024)	235	132	140	104	132
	(8) Eri- või kutseharidusega täiskasvanute (25-64) osatähtsus (2024)	30	42	54	43	37
	(8) 25-64 aastaste elukestvas õppes osalemine viimasel 4 nädalal, % (2024)	26	19	22	19	23
	(9) Rahulolu KOV juhtimise 3-aasta muutusega, keskm hinnang 0-100p (2024)	48	43	44	46	42
	(9) Rahulolu KOV-i üldise arengusuunaga, keskm hinnang 0-100p skaalal (2024)	51	45	45	49	44
	(9) KOV teenustega rahulolu, keskm hinnang 0-100p skaalal (2024)	61	54	53	59	55
	(10) Rahvaarvu muutuse kordaja, % 2018 suhtes (2025)	110	99	94	100	101

2. Tegevussuunad

2.1 Rahvastik ja elukeskkond

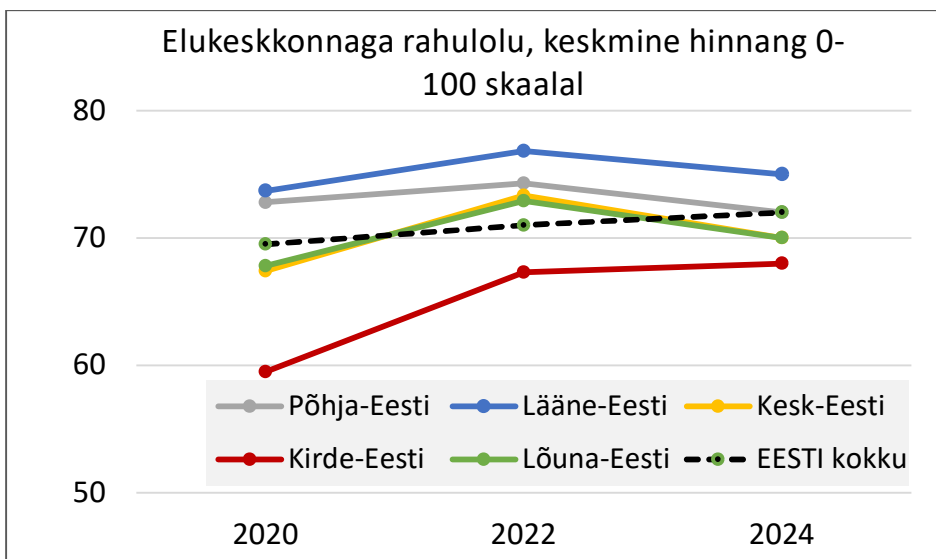
Kui 2022. aastal mõjutas rändesaldot enim positiivne välisränne, mis tõi Ida-Virumaale ligi 3000 uut elanikku, samas kui siseränne oli endiselt negatiivne, siis 2024. aastaks on välisrände positiivne mõju lõppenud. Positiivse välisrände peamiseks põhjuseks sai lugeda Vene Föderatsiooni agressioonisõja tõttu Ukrainas, Ida-Virumaale saabunud põgenikke. Negatiivne siseränne (rände tempo) on 2020. a baasväärtusega võrreldes (Tabel 1) vähenenud, kuid võrdlusena 2022. aastaga suurenenud. Sellele muutusele, eelkõige lahkumise tempole, hinnangu andmine on keeruline, tulenevalt andmete puudumisest maakonnast lahkumise potentsiaaliga sihtgrupi suuruse ja lahkumise tagajärjel järk-järgulise lahkujate sihtgrupi vähenemise kohta. Samuti ei ole selge kui suur osa siserände statistikas kajastuvatest lahkujatest olid Ida-Virumaale saabunud sõjapõgenikud. Ida-Virumaa nõrka positsiooni võrreldes teiste regioonidega inimesi maakonnas hoida näitab rahvaarvu muutuse kordaja (Joonis 3).

Joonis 3.

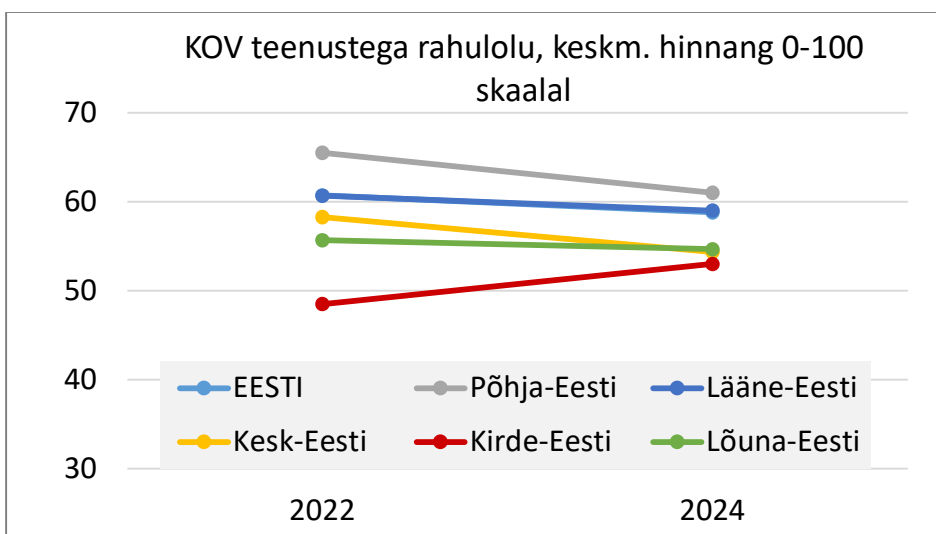

Ida-Virumaa elanike seas toimunud rahulolu muutuse osas elukeskkonnaga üldiselt (Joonis 4) ja kohalike omavalitsuste teenuste osutamise (Joonis 5) on märgata positiivseid muutusi. Tulemus läheneb Eesti keskmisele osalt maakonnas paranenud hinnangulise rahulolu, kuid kahjuks ka Eesti keskmiste vastavate näitajate halvenemise tõttu. NUTS 3 piirkondade vaates on erisused teiste piirkondadega vähenenud minimaalseks ning tugev positiivne trend annab lootust, et järgmise rahulolu küsitluse tulemustes suudetakse juba mõnda teist piirkonda edestada. Siiski ei ole Ida-Virumaa näol maakondade vaates ka 2024. aastal enam tegemist kõige kehvema hinnangu saanud maakonnaga.

Joonis 4.

Joonis 5.

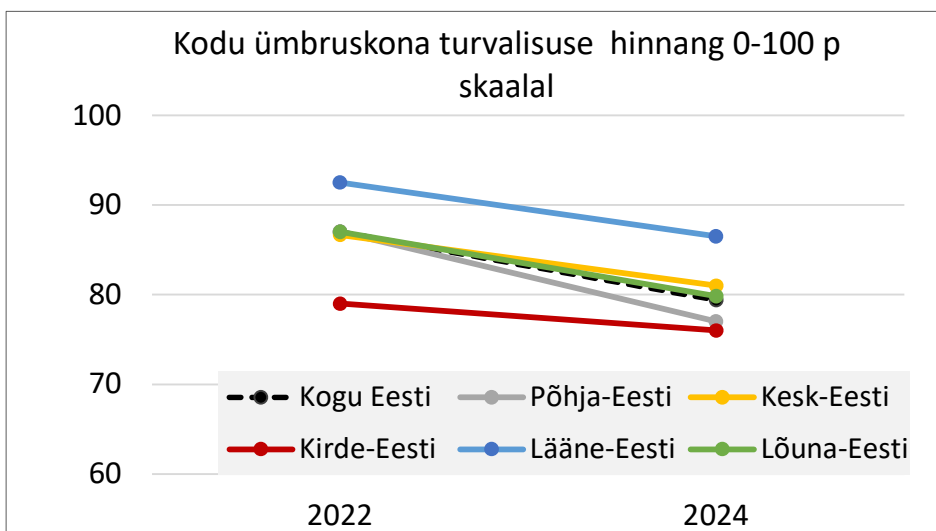
KOV teenustega rahulolu näitaja puhul on Ida-Virumaa arengud olnud selgelt vastassuunalised ülejäänud Eestiga, kus rahulolu on vaadeldaval perioodil langenud. Kuigi NUTS 3 piirkonna vaates ei ole keskmisele tulemusele jõutud, siis maakondade vaates ei ole Ida-Virumaa enam KOV teenuste vaates madalaima rahulolumääruga maakond Eestis ning KOV teenustega rahulolu osas ei eristu Ida-Virumaa teistest madalama rahulolu määruga maakondadest nagu Pärnu-, Jõgeva-, Valga-, Järva- ja Viljandimaa. Ida-Virumaa omavalitsuste lõikes varieerub keskmine rahulolu KOV teenustega 57-lt punktilt Alutaguse vallas kuni 78-ni Jõhvi vallas. Võrdlusena, kogu riigi vaates saavutas parima hinnangu, 85 punkti, Kadrina vald, Tallinna linna puhul oli vastav hinnang 75 punkti. KOV teenuste ja nende osutamiseks kasutatava hoonefondi seisundi parandamisel on astutud ka keskvalitsuse vaates samme regionaalse ühtlustumise kiirendamiseks. Näiteks on ERF-st rahastatavas toetusmeetmes kvaliteetsete avalike teenuste kättesaadavuse parandamiseks piirkondades (ReM) rakendatud piirkonniti broneeritud rahajaotust ja Ida-Virumaal kõrgemat

toetusmäär. Samuti on KOV hoonete energiatõhususe parandamise toetusmeetmetes (ReM) lähtunud toetuse suuruse puhul omavalitsuste tulukusest, mis toetab nõrgemas positsioonis olevaid omavalitsusi, sh üldjuhul ka Ida-Virumaa omavalitsusi. Jätkunud on jätkusuutliku linnaarengu meetmestiku osaks olevad mahukad investeeringud Ida-Virumaa linnade avalikku linnaruumi ning vabaajaveetmise võimalustesse.

Piirkonna elujõu ja potentsiaali üheks paremaks peegeldajaks on kinnisvarahind. Maa-ameti korterite tehinguhindade statistika, mis 2022. aastal näitas suhteliselt kiiremat kinnisvara hinnakasvu tempot võrreldes Harju-, Tartu- ja Pärnumaa keskmisega, näitab 2024. aasta vaates tehinguhinna paigalseisu 2022. aasta tasemel, samas kui eelnimetatud teistes suuremate linnadega maakondades on tehingute hinnad kasvanud (*Tabel 1*). Lõhe kinnisvara väärtuse osas on eelnimetatud piirkondadega seega suurenenud. Tulemuse üheks (tehniliseks) põhjuseks on kahtlemata sisuliselt olematu uutes ja täielikult rekonstrueeritud kortermajades asuvate hinnalisemate korterite turg Ida-Virumaal. Lisaks võivad tehinguhinna statistikas mängida rolli ka omavalitsuste poolt hoonefondi korrastamiseks hoone lammutamise eesmärgil omandatud väärtusetud korteriomandid. Viimasel on siiski positiivne pikaajaline mõju nii korterite tehinguhinnale tulevikus, kui ka üldisele elukeskkonna paranemisele, mistõttu on üldise rahvastiku vähenemise trendi tingimustes endiselt vajalik nii kohalike omavalitsuste kui ka keskvalitsuse pingutus nii väärtusetu kinnisvara lammutamiseks kui ka tingimuste loomiseks senisest kiiremas tempos olemasoleva elukondliku kinnisvara renoveerimiseks. Üldise madala kinnisvarahinna sisuliseks põhjuseks on vähenev nõudlus tulenevalt negatiivsest rändest ja vähenevast rahvastikust, mille põhjused on mitmetahulisemad, kuid mis hoiavad tagasi kinnisvara renoveerimist ega julgusta arendajaid uut elamukinnisvara ehitama.

Koduümbruse turvalisusega rahulolu osas ei eristu Ida-Virumaa kuigivõrd teistest madalama rahulolu määraga maakondadest nagu Harju-, Valga-, Järva- ja Viljandimaa. Märgatavalt turvalisemana tunnetavad oma koduümbrust vaid saareliste maakondade elanikud. NUTS 3 piirkondade vaates on võrreldes 2022. aastaga hinnang kodu ümbruskonna turvalisusele langenud 2024. aastal kõikjal (*Joonis 6*).

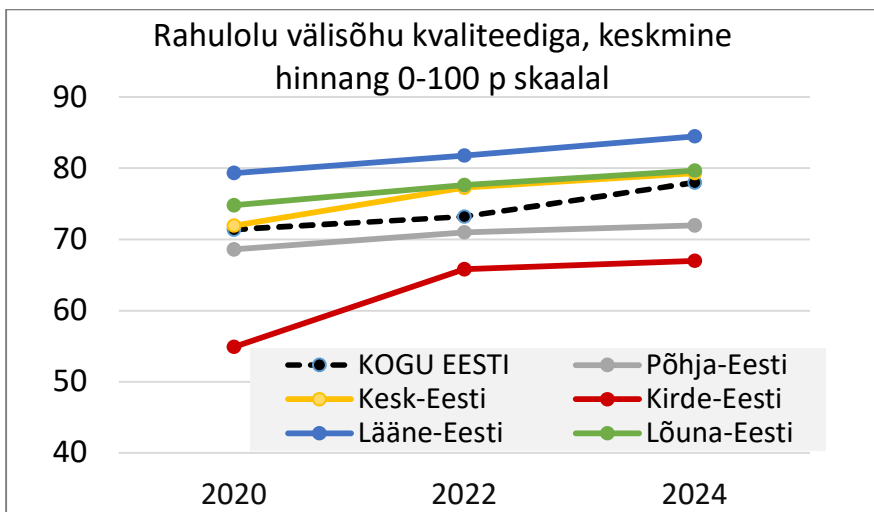
Joonis 6.

Suurtööstusliku Ida-Virumaa elukeskkonna kujundamises, aga ka mõjus tervises seisundile, mängib olulist rolli välisõhu kvaliteet, mille osas on maakond olnud oluliselt eristuv ülejäänud Eestist, kus

hinnang õhu kvaliteedile on olnud püsivalt parem. Tegevuskava seire alguspunktiga võrreldes on hinnang stabiilselt paranenud, jõudes võrreldavale tasemele samuti suhteliselt madala hinnanguga Harjumaa tulemusele (Joonis 7). Õhukvaliteedi paranemisele Ida-Virumaal on eeldatavalt oluliselt kaasa aidanud suurtööstuse ja -energeetika kaasajastamine, samal ajal pärsib Harjumaa õhukvaliteedi paranemist liigsest rahvastiku ja ettevõtluse koondumisest tingitud suur transpordikoormus.

Joonis 7.

Toetusvahendite Ida-Virumaale suunamisel on näha mõõdukalt positiivseid ilminguid. Näiteks korterelamute rekonstrueerimistoetuseks on aastatel 2022-2024 eraldatud nii välisvahenditest kui siseriiklikest allikatest ligemale 237 miljonit eurot. 2024. aastal eraldatud toetuste lõikes on märgata, et Ida-Virumaal asuvate korterelamute rekonstrueerimiseks välja töötatud sekkumised keskmisest kõrgema toetusmäära ja piirkonnale eraldatud eelarve näol on kaasa toonud aktiivsema taotlemise ja maakonnas toetust saanud projektide arvu ning toetusmahu kasvu. Perioodil 2022-2024 sai toetust keskmiselt iga 56-s (ühe aasta kohta keskmiselt iga 168-s) vähemalt kolme korteriomandiga enne 2000. aastat kasutusele võetud elamu ning Harjumaa ja Ida-Virumaal olid vastavad näitajad iga 103-s kortermaja (ühe aasta kohta keskmiselt 309-s kortermaja) ja 64-s kortermaja (ühe aasta kohta keskmiselt iga 192-ne kortermaja). 2024. aastal tehtud kõrgema toetusprotsendiga rahastusotsused suurendasid oluliselt Ida-Virumaa projekti keskmist toetuse summat. 2024. aasta Ida-Virumaa kortermajade rekonstrueerimisprojekte iseloomustab ka Eesti keskmisest oluliselt kõrgem keskmine toetuse määr (u 72% vs 52%). Rekonstrueerimistoetuse laiapidmisele jõudmisele Ida-Virumaale on kaasa aidanud ka proaktiivsed korteriühistutele suunatud teavituse- ja konsultatsioonitegevused, mida korraldavad nii Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit kui Ettevõtluse ja Innovatsiooni sihtasutus (edaspidi EIS) ise.

Rahvastiku ja elukeskkonna valdkonna meetmete puhul jagunevad vahendid regionaalselt üsna erisuunaliselt. Ühiskonnaelus osalemise ja vabaajaga seotud eneseteostusvõimalustesse panustavatest meetmetest jõuab Ida-Virumaale rohkem kui kuus korda rohkem vahendeid inimese kohta kui Eesti kohta keskmiselt. Erinevalt ülejäänud Eestist annab siin olulise panuse lisaks Õiglaseme fondi toetustele ka põhikoolivõrgustiku arendamise meede kokku summas 50 mln eurot, mis on suunatud vaid Ida-Virumaale. Liikumisvõimalustesse ja ühendustesse panustavates meetmetes on mahukamad investeeringud jõudnud suurematesse linnapiirkondadesse ning Ida-Virumaale eraldatud toetuste maht inimese kohta on maakondadest

üks väiksemaid. Ülepiiri transpordiühenduste katkemise tõttu tekkinud tupikute leevendamiseks on vaja rohkem tegeleda nii Ida-Viru linnastu siseste kui suuremate keskuslinnadega ühenduste tihendamisega. Inimeste igapäevaseid elutingimusi mõjutavates meetmetes jagunevad vahendid maakondade vahel ühtlasemalt, kuid arvestades mitmetes EL struktuurivahendite hindamiste protsessis ja ka ÜRPi koostamisel välja öeldut, mille järgi eeskätt Ida-Virumaa linnapiirkondade elukeskkonna madalam kvaliteet on struktuurseks probleemiks, vajaks maakond toetuste abil veelgi jõulisemat sekkumist selle atraktiivsuse tõstmisel.

Tabel 1. Rahvastiku ja elukeskkonna valdkonna seirenäitajad

Mõõdik	Allikas	Baasväär- tus	Seire 2022	Seire 2024	Siht 2030
Rändesaldo	Statistikaamet RVR02	Sise -921, välis -91 (2020)	Sise -670, välis 2 912 (2022)	Sise -764, välis -9 (2024)	0
Elukeskkonnaga rahulolu	minuomavalitsus. ee	59,5% I-V, 69,5% Eesti keskmise (2020). Metoodika muudetud.	67,3 I-V, 73,5 Eesti keskmise (2022)	68 I-V, 72 Eesti keskmise (hinnang 0- 100 skaalal 2024)	Eesti keskmise tulemus. Läheneb jooksvalt keskmise- le tulemusel- le
Rahulolu KOV teenustega	minuomavalitsus. ee	Metoodika muudetud	48,5 I-V, 60,7 Eesti keskmise (2022)	53 I-V, 58,8 Eesti keskmise (hinnang 0- 100 skaalal 2024)	Eesti keskmise tulemus. Läheneb jooksvalt keskmise- le tulemusel- le
Elukondliku kinnisvara (korterid) ruutmeetri hind/väärtus	Maa-amet tehingute statistika põhjal	204 eurot/m ² (mediaan 2020). 13,6% Harju-, Tartu- ja Pärnumaa keskmisest	303 eurot/m ² (mediaan 2022). 14,2% Harju-, Tartu- ja Pärnumaa keskmisest	296 eurot/m ² (mediaan 2024). 13,4% Harju-, Tartu- ja Pärnumaa keskmisest	Üle 30% Harju-, Tartu- ja Pärnumaa keskmise- st
Energiatõhususe miinimumnõuete le (vähemalt C klass) vastavate KOV hoonete osakaal	minuomavalitsus. ee	Seiratakse võrdluses Eesti keskmisega	I-V 34%, Eesti keskmise 38% (avaliku sektori teenuste osutamisega)	I-V 41%, Eesti keskmise 44% (avaliku sektori teenuste osutamisega)	Eesti keskmise tase

			seotud hoonepinnas t)	seotud hoonepinnas t)	
Ajakulu Tallinna ja maakonnakeskuste Jõhvi vahel (rongiühendus)	Jõhvi – Tallinn (ELRON koduleht Jõhvi-Ülemiste kiireim ühendus)	1 h 45 min	1 h 42 min	1 h 59 min	Väheneb
Toetatud korterelamute arv aastas (3 aasta keskmine). Võrdlus Eesti keskmisega	SFOS, elluviija seireinfo toetatud korterelamud	Võrdlus Eesti keskmisega	2022 ei seirata	Iga 192-s Ida-Virumaal vs iga 168-s Eesti keskmisena	Sihtgrupi Eesti keskmine näitaja

Rakendusplaani elluviimine

Lisaks üldisele toetuste ja tegevuste foonile töötati aastatel 2021-2022 välja ja kinnitati Õiglase Ülemineku Fondi piirkondlik tegevuskava Ida-Virumaale, mille kogurahastusest (ligikaudu 340 mln eurot) on kavandatud ligemale 20% Ida-Virumaa elukeskkonna parandamise investeeringuteks seoses põlevkivienergeetikalt süsinikuneutraalsemale majandusele üleminekuga ja millel on keskpikas vaates arvestatav mõju maakonna elukeskkonna parandamisel. 2024. aastal jätkus toetusmeetmete rakendamine, aga tehti ka mõningad muudatused piirkonnas rakendatavas meetmete nimekirjas, nt lisati toetusmeede korteriühistute energiatõhusustöödeks (KliM). Arvestada tuleb, et toetusmeetmete rakendamisest tulemusteni (eelkõige investeeringumeetmed) on ajaline viide ca 3-4 aastat, mistõttu mõjud ei saa olema märgatavad koheselt. Kuna seirearuanne koostati 2025. aasta teises pooles on mitmel juhul seirearuande info ajakohasemana esitamise eesmärgil siiski märgitud viimane teadaolev seis tegevuste progressist.

ÕUF raames:

- Kinnitati käskkirjad (KliM) ja liiguti edasi tegevustega, millega toetatakse kaevandamisega rikutud ja mahajäetud ehitusmaavarade karjäärade korrastamist, jääkreostusobjektide ohutustamist ja teostatakse Ida-Virumaa joogivee varustuskindluse uuring. Kaevandamise ja põlevkivi töötlemisega seotud keskkonnaprobleemide lahendamine hõlmab 44 hektarit. Riikliku tähtsusega jääkreostusobjektide ohutustamiseks alustati jääkreostuse likvideerimise eeltöödega. Selgunud on, et antud ÕUF eelarvega ei ole võimalik tulemusnäitajat saavutada, kuna tööd on läinud kallimaks. Ida-Virumaa jäätmete käitluse arendamiseks on töös uuring, mis valmib 2025.
- Töötati välja (ReM) toetusmeede Ida-Virumaa omavalitsustele omavalitsuste investeeringuteks. Toetusvõimalus avanes 2023.a sügisel. Kõik investeeringute kavva lisatud projektid rahastati. Projektid mahus ca 20 mln eurot lõppevad hiljemalt 2027.
- Töötati välja (ReM, 2023) toetusmeede õiglase ülemineku piirkondlike algatuste toetamiseks Ida-Virumaal. Meetme suuremahuliste ning keskmiste ja väikeprojektide voorude raames tehti 2024.a otsused ligikaudu 130 erineva arenguprojekti toetamiseks kokku summas 14 miljonit eurot. Toetust anti nii taristu projektidele jm arendustegevuste, sh Ida-Virumaa KOV-de ja MTÜde võimekuse tõstmise ning koostöötegevuste arendamise projektidele.

- Töötati välja toetusmeede (KliM) Ida-Viru maakonnas korterelamute renoveerimiseks, mille 15 mln euroga taotlusvoor avanes 2024. a oktoobris. Tingimused olid oluliselt soodsamad võrreldes varem kättesaadava üleriigilise toetusmeetmega. Taotluste vastuvõtmine on alates aprillist 2025 suletud vahendite ammendumise tõttu. Soodsamate tingimuste kujundamine koostöös piirkonna esindajatega ja arvestades Ida-Viru piirkonna eripära on teinud sellest eduka kohapõhise poliitika rakendamise näite elamuarenduse valdkonnas.
- Tegevused ÕUF raames (KliM) Ida-Virumaal kaugkütte lahti sidumiseks põlevkivist (Narva linna kaugküte) lõpetati tegevusi ellu viimata ning vahendid suunati ümber teistesse ÕÜFi meetmetesse.

Ida-Virumaa programmi raames

- Toetusmeetmes (ReM) tühjenevate korterelamute probleemistiku lahendamiseks Ida-Virumaal avati sealse rahvastiku kahanemisega kohandamiseks teine taotlusvoor KOV-dele mahus 2 milj eurot. Toetusmeetme I voor avati taotlemiseks 2023. a. mahus 1,7 mln. eurot. Meetme eesmärk on parandada elukeskkonda, tõsta üldist kinnisvara väärtust ja vältida sotsiaalsete probleemide kumuleerumist.
- Maakonna arengustrateegiate elluviimise toetusmeetme Ida-Virumaa 2024.a eelarve on 1 172 588 eurot, millest 500 000 eurot suunati Ida-Virumaa programmist. 2025. aastal eelarvekärbete tõttu Ida-Viru maakonnale selles meetmes Ida-Virumaa programmist täiendavaid vahendeid ei suunata. Toetus panustab ka tegevusvaldkonda „Koostöö, tugistruktuurid, kodanikuaktiivsus“.
- Antud tegevustoetuse (ReM) tulemusel IVEK-le (partner elluviimisel on ka IVOL) valmis [maakonna elamumajanduse teekaart](#) ja tegevuskava Ida-Viru maakonna tagasi- ja sisserände soodustamiseks ning atraktiivse elukohana turundamiseks, sh kohalike omavalitsuste vajaduste ja võimaluste selgitamiseks maakonna elukohana turundamisel. Tegevustoetuse abil oli IVOLil võimalik muu hulgas palgata elamumajanduse teemaga teekaardi koostamise perioodiks tegelema koordinaator. Piirkonna kinnisvaraturu tutvustamiseks korraldati ka eelkõige kinnisvarainvestoritele suunatud kahepäevane seminar.
- Valmistati ette elamuarenduse toetusmeede uute korterelamute ehitamiseks Ida-Virumaale (ReM), mille esimene taotlusvoor toimus 2025. aastal. Kokku laekus 3 taotlust, toetusmeetme eelarvet arvestades on võimalik toetada kahte elamuarendusprojekti. Rahastusotsused vormistatakse 2025. a sügisel.

Olulised muud aspektid

- Suuremate linnapiirkondade elukeskkonna arenguväljakutsete lahendamisele suunatud tegevustest jätkati 2024. aastal Ida-Virumaa linnapiirkondade taaselavdamise toetusmeetmes (ReM) (kokku 23,5 milj eurot) linnade arendusprojektide ettevalmistamist rahastamisele esitamiseks.
- Tapa-Narva raudteetrassi elektrifitseerimiseks, et saavutada piirkiirus 160 km/h, tehti ettevalmistavaid tegevusi. 2024. a toimus maade omandamine, viidi läbi hange Tapa-Narva raudteelõigu elektrifitseerimiseks. Tööd lõppevad 2027. a I poolaastal. Ühistranspordireformi kontseptsiooni järgi on võimalik alates 2027. aastast jõuda Jõhvist Tallinnasse 1 h 28 min-ga, alates 2030. aastast 1 h 22 min-ga.

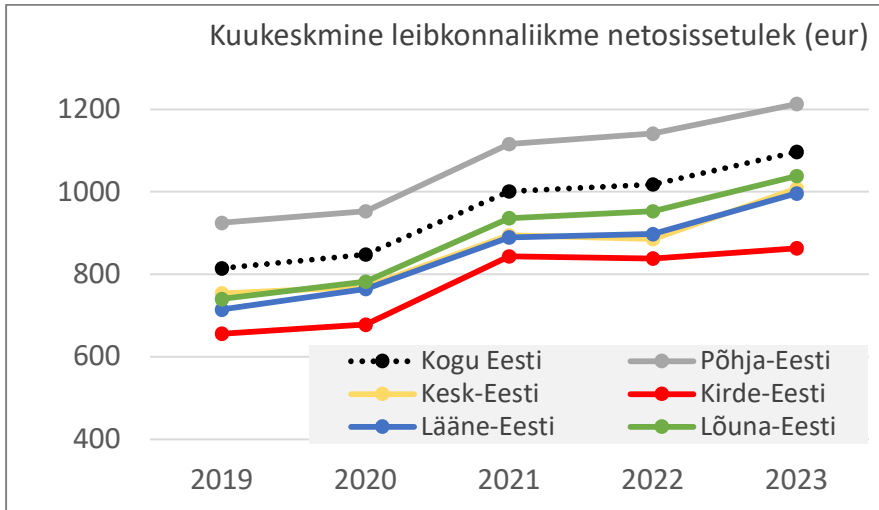
- 2023-2024 MES väljastatud eluaseme kaaslaenudest 22 väljastati Ida-Virumaale, kokku mahus 1,32 mln eurot. Samal perioodil oli väljastatud eluaseme kaaslaenude hulk riigis kokku 232 ja maht 15,18 mln. Sihtpiirkonnast on väljas üle 1000 elanikuga asustusüksused.
- Jätkeb nõustamisteenus läbi MAKide, EIS-i ja Ida-Viru kontaktpunkti ning suurendatakse muid asjakohaseid teavitustegevusi, et suurendada osalust korteriühistutele suunatud energiasäästumeetmetes ka ÖUF väliselt. Korteriühistute võimekuse tõstmiseks oma hoonete renoveerimiseks viib Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit ellu ELENA programmi projekti „Ida-Viru Renoveerib“, mille käigus pakub korteriühistutele toetust hoonete energiatõhususe investeringute ette valmistamisel.
- Lõhnahäiringute vähendamismeetmete tõhususe hindamiseks toimus aastatel 2023-24 [Kohtla-Järve piirkonna välisõhu kvaliteedi jätku-uuring](#). Uuring valmis sügisel 2024.
- 2023. ja 2024. aastal tõusis mitmes kaugküttepiirkonnas kaugkütte hind (eriti suure mõjuga Narva linna kaugküttepiirkonnas), mis lisaks otsesele negatiivsele mõjule inimeste hakkamasaamisele, muudab ühest küljest atraktiivsemaks ja majanduslikult tasuvamaks korterelamute rekonstrueerimise, kuid teisalt eeldab sisulist tööd korterelamute rekonstrueerimismeetme (KliM) Ida-Virumaal kättesaadavamaks muutmiseks.
- OECD koostatud [Euroopa idapiiriäärsete alade atraktiivsuse tugevdamise raport](#) (2025) toob Eesti õiglase ülemineku kava koostamise ja juhtimise protsessi välja hea näitena kohapõhisest ja kaasavast poliitikakujundamise protsessist, mis toimus kohaliku ja riigi tasandi koostöös.

2.2 Ettevõtluskeskkond ja töökohad

Atraktiivsed ja hästitasustatud töökohad on üheks peamiseks maakonna rahvaarvu mõjutavaks elukohavahetuse põhjuseks ning seetõttu on oluline vaadelda mõõdikuid, mis peegeldavad võimalusi teenida Ida-Virumaal võrdväärset tulu ja tarbida teenuseid või teha investeringuid oma kodumaakonnas võrreldes alternatiividega. Kuigi brutotulu teenimise vaates (*Tabel 2*) oleks asjakohane vaadelda seda mõõdikut tegevusalade lõikes, lubab üldine mõõdik siiski anda hinnangut majanduse, eelkõige teenusmajanduse potentsiaalile, mis sõltub elanikkonna tarbimisvõimest. 2020. aasta ja 2024. aasta võrdluses ei ole keskmine brutopalk Ida-Virumaal suhtena keskmisesse brutopalka Harjumaal oluliselt muutunud, jäädes 70%-ni Harjuma keskmisest, seega lähenemist maakonna arengustrateegias seatud eesmärgile (90%) ei ole toimunud. Arvestades, et oluline osa brutokuupalgast on seotud sundkulutustega, on keskmisel Harjuma kodulaenu või üürikohustusega koormamata palgasaajal võimalik piirkonna teenusmajandust ja tarbimist elavdada oluliselt enam kui Ida-Virumaa elanikul samadel tingimustel.

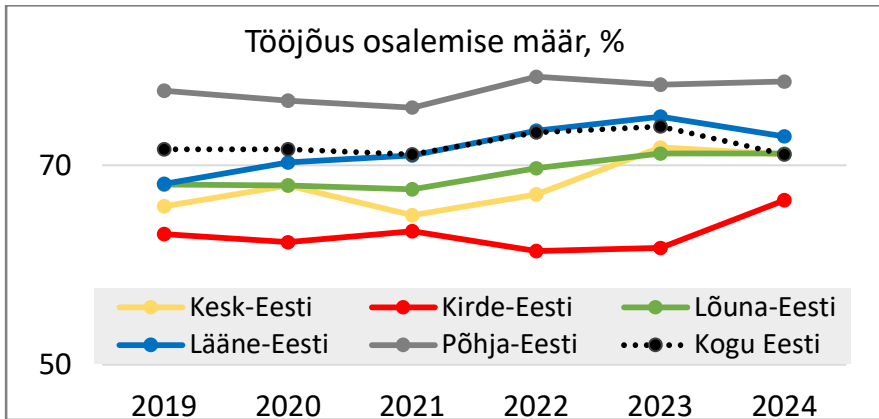
Veelgi enam erineb Ida-Virumaal netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus (861 eurot) 2023. aasta seisuga (*Joonis 8*), mis on oluliselt väiksem võrreldes Eesti keskmisega (1097 eurot) aga samuti võrreldes teiste maakondadega, millest ühegi puhul ei ole vastav näitaja alla 920 euro kuus. Võrdlusena Harjumaal, mis on Ida-Virumaalt väljarände peamiseks sihtkohaks, on netosissetulek iga leibkonnaliikme kohta kuus 350 euro võrra suurem. Kõigis teistes piirkondades toimus 2023. aastal oluline kasv leibkonnaliikme sissetulekutes, samal ajal kui Ida-Virumaal jäi näitaja püsima 2022. aasta tasemele, muutes piirkonna elanikud vastuvõtlikumaks hinnatõusu mõjudele. Antud mõõdik on tugevas seoses tööjõus osalemise määraga (*Joonis 9*), mille puhul on kättesaadavad ka 2024. aasta andmed ja milles on toimunud oluline paranemine.

Joonis 8.

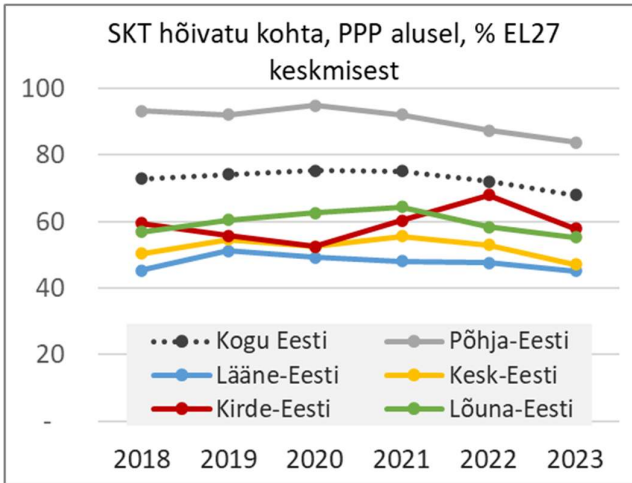
Kuigi Ida-Virumaa on endiselt nii NUTS 3 piirkondade kui ka maakondade võrdluses madalaima töajõu osalemise määraga maakond, on viimasel aastal märgata positiivset muutust. Lähemale on liigunud selles osas ka strateegia „Eesti 2035“ sihile tagada tööturu regionaalne tasakaalustatus kogu Eestis ja hoida töajõu osalemise määrat maakondlikud erinevused allpool 10 %-punkti. 2024. aasta seisuga ulatub tegelik maakondade vaheline erinevus veel 15 %-punktini, olles viimase kahe aastaga 11 %-punkti jagu vähenenud.

Joonis 9.

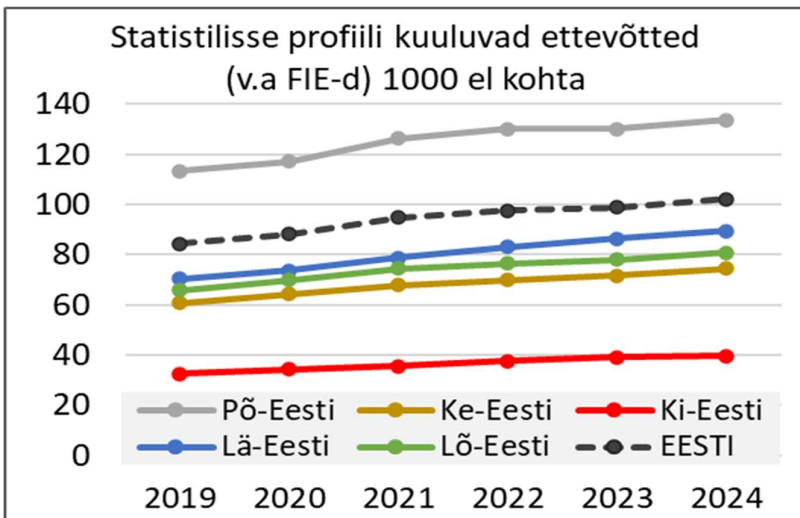
SKT hõivatu kohta ostujõu alusel on 2023. aasta seisuga langustrendis kõikides NUTS 3 regioonides (Joonis 10), kaugenedes EL keskmisest. Siiski on see näitaja selgelt kõrgem Harjumaal ulatudes 83,8%-ni ELi keskmisest. Detailsemas vaates on samuti suurema majanduskeskusega – Tartumaa vastav näitaja 62,4% ja Ida-Virumaa 57,8% EL keskmisest, jäädes ülejäänud maakondades oluliselt madalamaks – vahemikku 38-49% EL keskmisest.

Joonis 10.

Ettevõtlusaktiivsus, vaadeldes ettevõtete arvu NUTS 3 regioonide lõikes (Joonis 11), on Kirde-Eestis/Ida-Virumaal olnud oluliselt madalam. Kuigi statistilisse profiili kuuluvate ettevõtete arv 1000 elaniku kohta on alates 2020. aastast kasvanud iga-aastaselt kõikides maakondades, eristub Eesti mõistes suurtööstuste piirkond, Ida-Virumaa, oluliselt ülejäänud Eestist. Seda nii statistilisse profiili kuuluvate ettevõtete aru osas 1000 elaniku kohta kui ka ettevõtete lisandumise tempo osas. Statistilisse profiili kuuluvate ettevõtete arv maakondade vaates on Harjumaal 134, Ida-Virumaal 40 jäädes kõigis ülejäänud maakondades 65 (Valgamaa) ja 104 (Hiiumaa) vahele tuhande elaniku kohta. Ettevõtlusaktiivsuse erinevust ilmestab ka ettevõtete lisandumise tempo - kui võrreldes 2019. aastaga on Ida-Virumaal lisandunud 1000 elaniku kohta 6 ettevõtet, siis Harjumaal 20.

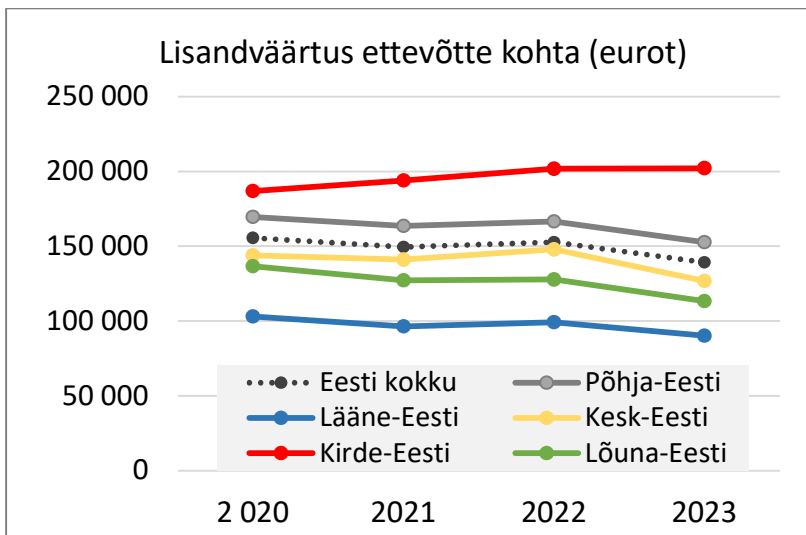
Joonis 11.

NUTS 3 regioonide vaates on lisandväärtus ettevõtte kohta (Joonis 12) perioodil 2020-2023 ainsana kasvanud Kirde-Eestis, ületades oluliselt nii Eesti keskmist kui Põhja-Eesti (Harjumaal) taset. Ida-Virumaa hea näitaja on olulises osas tuginenud põlevkivi- ja energeetikasektoril, mistõttu vajab selle taseme hoidmine kliimapoliitika vaates sektori tarka ümberkujundamist

jätksuutlikumatele ärimudelitele või alternatiivsete suure lisandväärtusega tegevusalade jõulist esiletõusu. Mitmete ÕÜFist toetatud suurinvesteeringute oodatav mõju hakkab avalduma alles 2026-2027 näitajates.

Joonis 12.

Ettevõtete piirkonniti ebaühtlast konkurentsivõimet võimendab ka piirkondlik ebavõrdsus ettevõtete ligipääsus investeeringuteks vajalikule kapitalile. Sarnaselt elukondliku kinnisvaraga on tagatisvara madal turuväärtus ning vähene likviidsus üheks piiravaks tingimuseks väljaspool suuremaid kasvukeskusi investeeringuid kavandavate ettevõtjate jaoks. EIS-i ja MESi pakutavate laenu- ja käendustoodete kasutamine aitab paljudel juhtudel küll vähendada panga poolt võetavat riski ja parandab laenu kättesaadavust, kuid suurendab samas ettevõtete jaoks investeeringuga kaasnevaid kulusid.

Rahandusministeeriumi poolt tellitud perioodi 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika vahenditest kavandatavate rahastamisvahendite eelhindamine toob lõppeva rahastusperioodi kohta välja, et Ida-Virumaa ettevõtted on teiste Eesti piirkondadega võrreldes rahastamisvajaduste katmisel probleemidega suuremal määral kokku puutunud. Perioodi 2014-2020 ettevõtlus- ja innovatsioonitoetuste mõju järelhindamine toob välja, et laenuvahendite meetmetegevuses (5.2.2) oli 47% laenajatest Harjumaa ettevõtted ning nende võetud laenusumma moodustas 55% kogu laenatud rahast. Ida-Virumaa oli üks maakondadest, kus laenu kasutanud ettevõtteid oli vähe. Piirkondlikud erinevused ligipääsus kapitalile mõjutavad omakorda ettevõtete ligipääsu ettevõtlustoetustele.

2022.a oktoobris sai Euroopa Komisjoni heakskiidu Õiglase ülemineku fondi piirkondlik tegevuskava Ida-Virumaale ulatusliku tegevuste paketi, mille kogurahastusest (340 mlj eurot) on kavandatud ligikaudu 80% Ida-Virumaa ettevõtluskeskkonna ja tööturu arendamise meetmetele, toetamaks põlevkivienergeetikalt süsinikuneutraalsele mitmekesisemale majandusele üleminekut regioonis. 2024. aasta lõpuks oli käivitunud valdav osa toetusmeetmetest, kohustusi oli võetud summas 322,8 mln eurot (95% fondi piirkondlikust eelarvest) ning väljamakseid tehtud summas 15,8 mln eurot (5% fondi piirkondlikust eelarvest). Muuhulgas on vahendite lõppemise tõttu suletud nii suurinvesteeringute kui VKEde toetusmeede.

Õiglase ülemineku fondi piirkondliku tegevuskava kinnitamisega loodi võimalus ÕÜM II sambast vahendite kaasamiseks InvestEU nõuetele vastavate ettevõtete innovatiivsete tehnoloogiate ja jätkusuutliku infrastruktuuri arendamiseks. 2024. a lõpu seisuga ei ole teada Ida-Virumaal tegutsevatest ettevõtetest, kes oleksid seda rahastamisvõimalust kasutanud.

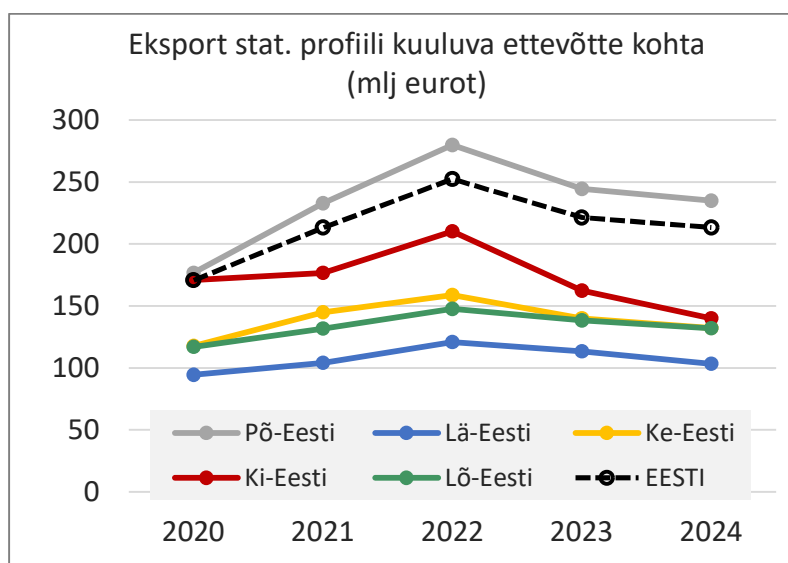
Vaadates, kuidas on inimeste töökohtade kättesaadavusele ja tööalasesse enesearengusse panustavate toetusmeetmete vahendid eri piirkondade vahel jagunenud (*Joonis 13*), on näha, et halvema tööturu olukorraga Kirde-Eestisse/Ida-Virumaale on toetusotsuste alusel jõudnud pärast 2023. aastat ka proportsionaalselt enam (212% Eesti keskmisest) tööturuvaldkonnaga seotud toetusvahendeid elaniku kohta võrdluses ülejäänud NUTS3 piirkondadega. Olulist rolli selles võib näha õiglase ülemineku fondi toetustel piirkonna tööturu tugevdamiseks. Samas on ka Põhja-Eestisse/Harjumaale, kus töäjõus osalemine ja muudki tööturunäitajad on olnud paremal järjel, jõudnud 2023-2024 keskmisest enam selle valdkonnaga seotud toetusvahendeid elaniku kohta.

Joonis 13. Haakuvate toetusmeetmete toetuste piirkondlik jaotus (eurot elaniku kohta)

... protsenti Eesti keskmisest		Põ-Eesti	Ke-Eesti	Ki-Eesti	Lä-Eesti	Lõ-Eesti
Seire-mõõd	Töäjõus osalemise määr, % 15-74 aastased (2024)	110	100	94	103	100
Toetus-meet	Rahastus haakuvatest toetusmeetmetest 2023-24	130	25	212	56	43
	Rahastus haakuvatest toetusmeetmetest 2014-22	90	51	111	129	120

Eksport ettevõtte kohta on pärast 2022. aastat kõigis NUTS 3 piirkondades (*Joonis 14*) hakanud vähenema ning ka erinevus Põhja-Eesti ja ülejäänud piirkondade vahel on kasvanud. Kõige enam on eksport ettevõtte kohta vähenenud samal ajal Ida-Virumaal. Täiendavalt vajab analüüsi, mil määral see on tingitud 2022. aastal Vene Föderatsiooni poolt algatatud täiemahulisest sõjast Ukrainas ning kliimapoliitika mõjudest.

Joonis 14.

Ida-Virumaa jaoks üks olulisi prioriteete on olnud **turismisektori ja puhkemajanduse** arendamine, milleks on piirkonnas välisvahendite toel tehtud mahukaid investeeringuid ja üles ehitatud kogu riigi vaates tugev ja eeskujuks olev võrgustik (turismiklaster). Varasematel aastatel

kiiret kasvu näidanud majutatute ööbimiste arv (Tabel 2) on saanud tugeva löögi esmalt COVID 19 tõttu rakendatud piirangute ning seejärel Venemaa agressioonist Ukraina vastu tingitud piiride sulgemise tõttu. Sellest tulenevalt on majutatute ööbimiste arv püsinud sisuliselt samal tasemel 2022. aastaga ning ei ole ületanud COVID 19 eelset 2019. aasta taset. Kuigi ka varem oli maakonna turismisektor orienteeritud siseturistidele, oleneb Euroopa, sh Skandinaavia turistide suurem panus Ida-Virumaa majandusse eelkõige ühenduste mugavuse ja aegruumilise kättesaadavuse paranemisest, kuid alates Venemaa agressioonist Ukraina vastu ka üldisest julgeolekupildist ja sellega seotud kuvandist.

Tabel 2. Valdkonna „Ettevõtluskeskkond ja töökohad“ seirenäitajad

Mõõdik	Allikas	Baasväärtus	Seire 2022	Seire 2024	Siht
SKT (ostujõu pariteedi alusel) elaniku kohta EL27 keskmisest, % (Eurostat) võrdlusena Harju-, Tartu ja Pärnumaa keskmisest tulemusest	Statistikaamet, EUROSTAT	I-V 47,6%, Harju-, Tartu ja Pärnumaa keskmine 83,1% (2019)	I-V 50,0%, Harju-, Tartu ja Pärnumaa keskmine 72,7% (2021)/ <i>korrigeeritud 2025</i>	I-V 60,0%, Harju-, Tartu- ja Pärnumaa keskmine 82,5% (2023)	Läheneb Harju-, Tartu ja Pärnumaa keskmisele tulemusele
Ettevõtete arv (v.a FIE-d) 1000 elaniku kohta	Statistikaamet	I-V 34, Eesti keskmine 88 (2020)	I-V 35,7 Eesti keskmine 94,8 (2021)	I-V 39,6 Eesti keskmine 102,1 (2024)	Läheneb keskmisele
Tööjõus osalemise määr, % 15-74 aastased	Statistikaamet TT4661	62,3 (2020)	61,4 (2022)	I-V 66,5 Eesti keskmine 74,6 (2024)	Läheneb keskmisele
Tööviljakus hõivatute kohta lisandväärtuse alusel Eesti keskmisest (%), 20 ja enam hõivatuga ettevõtted (metoodika muudetud)	Statistikaamet EM027U/al 2020 EM003	11 2% keskmisest (2017)	102,2% keskmisest (2020)/ uue metoodika järgi 86,8% keskmisest	uue metoodika järgi 104% keskmisest	Ületab keskmist

Teenuste sektori maht jooksevhindades	Maakonna arengustrategia (MK AS)	535,6 mln eurot (2018)	MK AS andmeid ei ole uuendatud	MK AS seireandmed tulevad 2026	Kasvab. + 250 mln eurot (MK AS siht 2035)
Majutatute ööbimiste arv	Statistikaamet TU131	481 117 (2019)	386 715 (2022); 311 336 (2021); 310 537 (2020)	381 914 (2024); 383 028 (2023)	Kasvab. (MK AS siht 1 mln ööbimist aastal 2035)
Keskmine brutokuupalk % Harjumaa keskmisest	Alus: Statistikaamet PA004 (2020) PA107 (2022+)	73,1% (2020)	68,46% (2022)	71,06% (2024)	Läheneb sihttasemele. 90% aastaks 2035 (MK AS)
Loodud töökohtade arv toetatud ettevõtetes	SFOS, elluviija seireinfo. ÕUF "toetatavates ettevõtetes loodud töökohad" ja "toetatavates ettevõtetes loodud teadusuuringute valdkonna töökohad".	0	2022 ei seirata	3,25 (2024)	ÕUF ettevõtlusmeetmete sihttase, 1125
Teenuseid saanutest kvalifikatsiooni saanute või tööle asunute arv	SFOS, elluviija seireinfo. ÕUF „Osalejad, kes said lahkudes kvalifikatsiooni”, "Peale teenuse saamist tööhõives olev tööealine elanikkond"	0	2022 ei seirata	1211 (2024)	ÕUF sihttase 12320
Haakuvate toetusmeetmete toetuste piirkondlik jaotus (eurot	SFOS, elluviija seireinfo. Rahastus haakuvates	111% Eesti keskmisest Periood	2022 ei seirata	212% Eesti keskmises t	Ida-Virumaale on toetusvahendeid jõudnud proportsioonis

elaniku kohta) (mõõdik muudetud)	toetusmeetmetes ¹	(2014-2022)			elanike arvuga eesti keskmisel tasemel või enam
----------------------------------	------------------------------	-------------	--	--	---

Rakendusplaani elluviimine

ÕÜF raames

- Rakendused (MKM) ÕÜF-st rahastatavad meetmed Ida-Virumaa tööturu kohandamiseks süsinikuneutraalsele majandusele üleminekul, sh töölt-tööle liikumise ning ümber- ja täiendõppe toetamine põlevkivisektori töötajatele. Õiglase Ülemineku Fondist endiste põlevkivisektori töötajate ümberprofileerimise ning täiendkoolituse ja uute õppekavade arendamise meetmeteks järgnevatel aastatel ligikaudu 36 mlj eurot (ÕÜFi toetus koos riikliku kaasfinantseeringuga).
- Avati on toetusmeetmed (MKM) Ida-Virumaale investeerivatele ettevõtetele (kogusummas 168 mlj eurot). Suurinveeringute toetus on avatud alates 2022. a augustist, VKEde investeringutoetus avanes 2023. a juulis. Voorud suleti vastavalt juulis ja septembris 2024. Suurinveeringute toetusmeetme rakendamise üheks eduteguriks on IVIA poolt eelnevalt valmisarendatud tööstusalade olemasolu piirkonnas, mis andis ettevõtjatele võimaluse oluliselt lühendada tavapärasest ettevalmistusaega.
- 2022. aastal on ette valmistatud (MKM) Ida-Viru ettevõtjate teadmismahukate tegevuste toetuse andmise tingimused ja taotlemine avatud 2023. a suvel. Tingimused on kättesaadavaks tehtud ka inglise ja vene keeles. Tegemist on ainsa ettevõtjatele suunatud meetmega ÕÜF-is, milles on 2025. a seisuga taotlemine avatud. Seni võetud kohustused moodustavad ca 1/3 eelarvest.
- Toetusmeede teadusvõimekuse pakkumise arendamiseks Ida-Virumaal ülikoolide konsortsiumi kaudu rakendus 2023. aastal. Keskse kompetentsikeskuse ideest loobuti, selle asemel rakendatakse meetet HTMi ja MKMi koostöös, kus HTMi poolt on elluviijaks Ida-Virumaal esindatud ülikoolide konsortsium. Protsessi koordineerimiseks ja tegevuste prioritseerimiseks on loodud spetsiaalne juhtkomisjon. Meetme eesmärk on arendada Ida-Virumaal alternatiivina põlevkivienergeetikale kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid ning luua sellega seotud uusi töökohti. Toetatakse ülikoolide ühise tegevuskava alusel tehtavaid tegevusi, sh alus- ja rakendusuuringute ning eksperimentaalarenduse läbiviimist Ida-Virumaa ettevõtete huvidest lähtuvalt, investeringuid kolledžite teadusliku laborivõimekuse arendamiseks fookusteemadel, väliseadlaste kaasamist TA-tegevusteks Ida-Virumaale. teavitus-, koordinatsiooni ja TA-võrgustiku tegevusi. Tegevused kestavad kuni 2029. aastani. Toetus panustab ka tegevusvaldkonda „Haridus TA ja oskuste vaates“.
- Erasektorile suunatud ÕÜF ettevõtlusvaldkonna toetusmeetmete tingimusi on tõlgitud vene keelde ning tagatud info kättesaadavus ja nõustamine. Taotlejate aktiveerimisel ja toetamisel, eriti VKEde sihtrühmas on olulist rolli mänginud piirkondlikud organisatsioonid IVEK ja IVIA.

¹ Toetuste analüüs hõlmab RETK juurprobleemiga valdkondlikult seostatud toetusmeetmete 2014-2022. a toetusotsuste andmeid, mille puhul on SFOSis olemas toetuste maakondlik jaotus. Riigieelarvest rahastatud toetuste hulka on arvestatud toetused alates aastast 2021. Analüüsi aluseks olnud meetmete loetelu täpsemalt lisas ([veebiviit](#)).

Ida-Virumaa programmi raames

- jätkus iduettevõtluse ökosüsteemi väljaarendamiseks Ida-Virumaal aastateks 2022-25 EIS-ga sõlmitud toetuslepingu (mahus 661 100 eurot) elluviimine (elluviija on StartupEstonia). Tegevuse raames on 2024. aastal antud toetust 11 organisatsioonile. StartupEstonia ja partnerite poolt korraldatud üritustest ja programmidest võttis osa 1892 inimest. Alates tegevuse algusest on registreeritud Ida-Virumaal 26 uut startoppi. Alates 2026. aastast tegevus nii eesmärkide osalise saavutamise kui ka eelarvekärbete tõttu eeldatavalt ei jätku. Tegevus panustab ka tegevuskava valdkonda „Koostöö, tugistruktuurid, kodanikuaktiivsus“.
- Turismisektori edendamiseks viidi läbi kaks taotlusvoorud spordi- ja kultuurisündmuste toetamiseks. Kokku sai 2024. aastal toetust 17 projekti summas 401 488 eurot. Toetatud kultuuri- või spordisündmused toovad korralduse ja külastuste näol tulu Ida-Virumaa loomemajandus-, toitlustus- ja majutusettevõtetele.
- Toetatud on Viru filmifondi 2024.a tegevusi mahus 200 000 eurot. Väljamakseid tehti seitsmele filmiproduksioonile. Läbi filmifondi projektide sai maakonnas lisatulu 71 erinevat ettevõtet, ettevõtelt osteti teenuseid summas ca 660 000 eurot. Filmide tootmise aeg maakonnas on suurenenud ja maakonda tullakse suuremate projektidega.
- IVEK ettevõtlusvaldkonna tugitegevuste pakkumist on toetatud mahus 165 000 eurot. Nõustati 57 ettevõtjat, koolitustel osales 85 ettevõtjat. Suurem rahastusvõimalustest informeerimine ja nõustamise maht tõstis ettevõtete osalusaktiivsust ÖÜFi meetmetes, eelkõige VKEde toetusmeetmes.
- Integratsiooni Sihtasutus rakendas Ida-Virumaa programmi vahenditest sõlmitud lepingu raames ettevõtjatele suunatud keeleõppegevusi mahus 180 000 eurot, viimased keeleõppe kursused lõppesid 2023.a suvel.
- Täiendava tegevusena on Ida-Virumaa programmist toetatud Õiglase ülemineku fondi kasutuselevõtu võimekuse kasvatamist läbi IVEKi 571 700 euroga (partnerid IVOL ja IVIA) mille väljundiks on:
 - kontseptsioon „Ettevõtluse mitmekesistamise tugiteenuste“ meetme rakendamiseks;
 - teekaart ja tegevuskava Ida-Viru maakonna tagasi- ja sisserände soodustamiseks ning atraktiivse elukohana turundamiseks, sh välja selgitatud kohalike omavalitsuste vajadused ja võimalused maakonna elukohana turundamisel.

Olulised muud aspektid

- Halvemate tööhõivenäitajatega piirkondade tööturgude toetamiseks on kinnitati toetuse andmise tingimused (SoM) mille alusel IVEK rakendab Ida-Virumaal „Ida-Virumaa noorte töövaatlusprogrammi“. 2024.a esimeses pooles piloteeriti kolmes Ida-Virumaa koolis: Kohtla-Järve Slaavi Põhikool, Jõhvi Gümnaasium, Sillamäe Gümnaasium. 2025 esimeses pooles viiakse programmi läbi järgmistes koolides: Sinimäe Põhikool, Jõhvi Põhikool, Narva Gümnaasium, Narva Eesti Gümnaasium, Jõhvi Gümnaasium.
- Kuigi 2022. aastal oli piirkondliku töökoha loomise toetuse 26 kasutajast 24 Ida-Virumaalt, otsustati (SoM) REACT-EU vahendite lõppemisel ja teenuse vähese kasutamise tõttu Kagu-Eestis piirkondliku töökoha loomise toetusega 2023. aastast üldse lõpetada (sh Ida-Virumaal). 2025. aastast on plaanis palgatoetuste süsteemi ümbervaatamine (MKM), mille käigus on vaja

analüüsida Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti ning muude suurema tööpuudusega piirkondade vajadusi, mis eeldaksid meetmete rakendamisel piirkondlikke erisusi. Kuni 2025. aastani on võimalik piirkondades kasutada olemasolevaid palgatoetuse liike (pikaajalised töötud, TVR ja noored), peale mida rakendub uus süsteem. ESF+ fondist toetatav tööjõu mobiilsustoetus ja koolitusmeetmed täiendavaid erisusi Ida-Virumaale ega Kagu-Eestile ei sisalda.

- Mobiilsele tööjõule kavandatud üüriklamute rajamise toetusmeetme (KliM) 2023.a voor, mille eesmärk on parandada inimeste töötamise võimalusi ja aidata rahuldada ettevõtete tööjõuvajadusi eri piirkondades esitati Ida-Virumaalt üks taotlus. Eraldatud toetusega alustati 2024. aastal üürimaja ehitamist Toila vallas, Vokas. Meetmega ei ole vahendite puudusel kavas jätkata. EL Suuremate linnapiirkondade meetmes valiti Narva linnapiirkonna tegevuskavasse kaks erasektori poolt kavandatud üürimaja projekti, millest esimese rajamisest on arendaja loobunud ning teise puhul ei ole veel hetkel teada, kas projekti elluviimisega alustatakse.

- Ettevõtete ligipääsu parandamiseks kapitalile turutõrkepiirkondades, sh Ida-Virumaal on 2022.a kevadel välja töötatud (MKM) soodusintressi ja EISI lisagarantiiga regionaallaen ettevõtjatele väljaspool Harju- ja Tartumaad olukorras, kus ettevõtjal puudub pangale vajalike omaosalus või tagatisvara.

- ÜPP strateegiakava 2023–27 sekkumise "Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks" üheks prioriteediks on tasakaalustatud regionaalne areng ning taotluste hindamise meetodika näeb ette eelisvõimalused projektidele, mille tulemusel luuakse uusi atraktiivseid töökohti Kagu-Eestisse või Ida-Virumaale. Täiendavalt võtab hindamismetoodika arvesse, kas tökohad luuakse suuremas keskses, selle vahetus naabruses või keskustest kaugemal.

- Kaitseministeeriumi poolt seatud riigikaitseliste piirangute tõttu on Ida-Virumaal piiratud taastuenergia allikate kasutuselevõtt (päikesepaneelid ja tuulegeneraatorid). KaM on valitsuse otsusel saanud vahendid vajaliku investeeringu tegemiseks. Piirkond vabaneb kõrguspiirangutest pärast radarilahenduse tööle hakkamist.

- Kahe järjestikuse Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist tulenevalt on otsustatud suunata Ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-27.a rakenduskava alaeesmärkide nutikam ja rohelisem Eesti ettevõtluse toetusmeetmete vahenditest vähemalt 40% väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. MKM-i fookuses olevate ettevõtlustoetuste määr väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi oli 2024. aastal ca 39%, meetmete elluviimiseks on kujundatud ka soodsamaid toetuse tingimusi ettevõtetele väljaspool Tallinna ja Tartut.

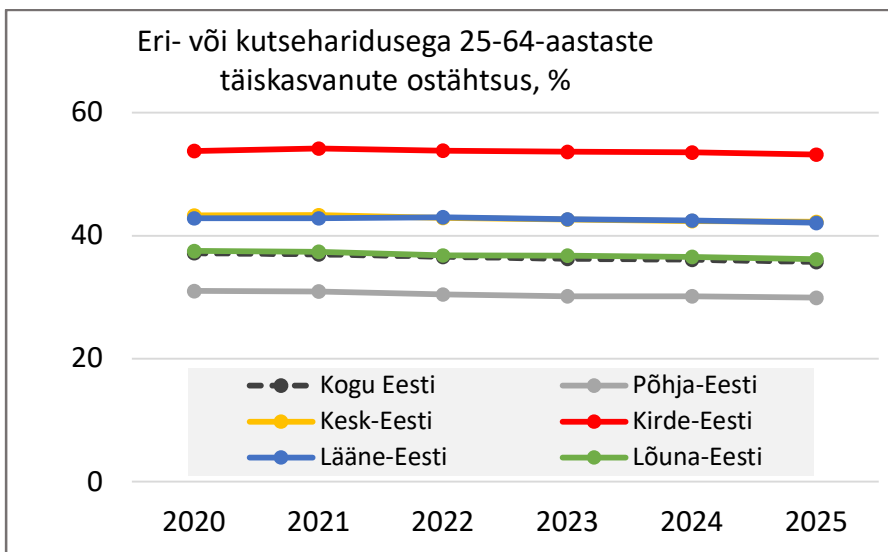
2025. aastal otsustati kaitseväge baasi rajamine Narva ning kaitsetööstuspargi riigi eriplaneeringu menetluses otsustati kehtestada eriplaneering lisaks Pärnu piirkonnale ka Põhja-Kiviõli ala osas. Aidu ja Piirsalu (Läänemaa) alade osas eriplaneeringu menetlus jätkub, KaMil on ülesanne selgitada nende eelvalikualade kasutuselevõtmise vajadus välja hiljemalt 2030. aastaks.

2.3 Haridusvaldkond TA ja oskuste vaatest

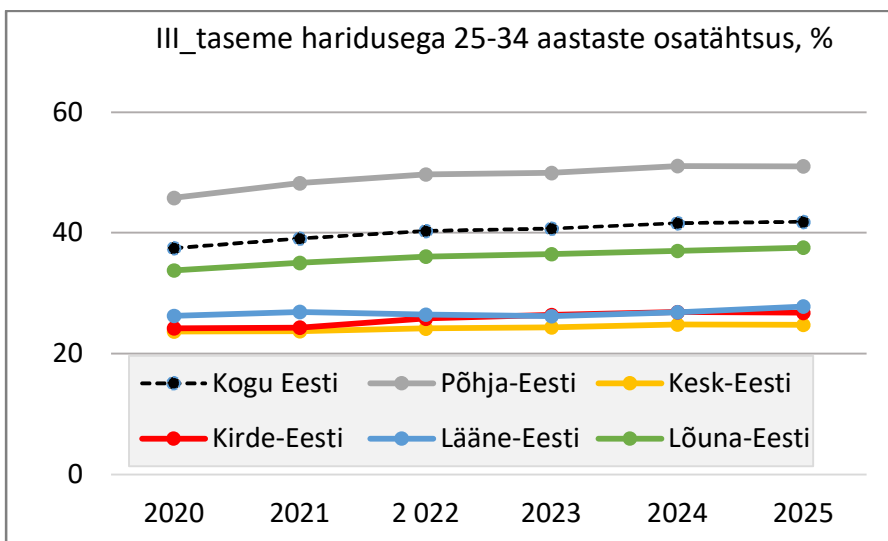
Vaadates eri- või kutseharidusega täiskasvanute osatähtsust, on see 2020. aastast alates NUTS 3 piirkondade vaates vaadelduna kõikjal Eestis väikeses langustrendis (*Joonis 15*) kuid traditsiooniliselt oluliselt suurem Kirde-Eestis/Ida-Virumaal (ligemale 53%). Maakondade vaates on vastav näitaja Harju- ja Tartumaal ligi 30%, jäädes kõigis muudes maakondades 41-45% vahele. Vastupidine on olukord kolmanda taseme haridusega noorte vaates (*Joonis 16*), kus on selge kasvutrend ja oluliselt rohkem kolmanda taseme haridusega noori on ülikoolilinnadega Harju- (51%) ja Tartumaal (47%) aga ka Hiiu- (33%) ja Saaremaal (31%). Seejuures Tartumaa

mõjutab oluliselt ka Lõuna-Eesti regiooni tulemust. Ida-Virumaa, Pärnumaa ja Võrumaa vastav näitaja on ligi 27%, jäädes ülejäänud maakondades vahemikku 23-25%

Joonis 15

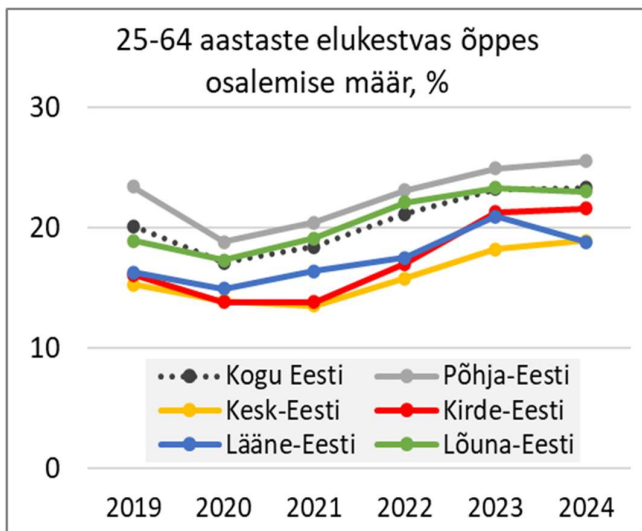

Joonis 16

Positiivsena on elukestvas õppes osalemise määr (Joonis 17) Kirde-Eestis tegevuskava perioodil märgatavalt tõusnud, olles 22 protsendiga sisuliselt Eesti keskmisel (23%) tasemel ja ületades Kesk- ja Lääne-Eesti piirkonna näitajat.

Joonis 17

Vaadeldava mõõdiku – „PISA uuringu tulemused. Ida-Viru maakond võrdluses Eesti maakondade keskmise tulemusega“ vaates saab PISA 2022 uuringu² tulemuste järel dustena tõdeda, et 2018–2022 langesid tulemused nii Eestis tervikuna kui Ida-Virumaa osas, kuid Ida-Virumaal rohkem. Lõhe Eesti keskmisega kasvas kõigis kolmes valdkonnas (eriti matemaatikas ja lugemises). Ühtlasi toob uuringu aruanne välja, et 2022. aastal oli PISA uuringus osalenutest 76,9% eesti õppekeelega ja 23,1% vene õppekeelega noored. Eesti õppekeelega õpilaste tulemused olid paremad kui vene õppekeelega õpilaste tulemused, vastavalt 516 ja 493 punkti. Ida-Virumaa vaates positiivsena saab välja tuua, et kui 2018. uuringu tulemusena oli Ida-Virumaa positsioon 15 maakonna seas nii matemaatikas, lugemises kui ka loodusteadustes viimane, siis 2022 uuringu tulemusena Ida-Virumaa maakondlik positsioon paranes veidi (13.–14. koht), kuigi püsib endiselt pingerea lõpuosas.

Sellest tulenevalt on enamik olulisi Ida-Virumaaspetsiifilisi tegevusi seotud eestikeelsele õppele ülemineku tagamiseks vajalike tegevustega.

Tabel 3. Haridusvaldkonna seirenäitajad

Mõõdik	Allikas	Baasväärtus	Seire 2022	Seire 2024	Siht
Maakonnas pakutavate kõrghariduse õppekavade arv	MK AS	14 (2020)	Ei olnud kättesaadav	MK AS seiratakse 2026	20 (MK AS eesmärk 2035)
Maakonnaväliste tudengite arv	IVEK	TTÜ virumaa kolledž 155 (2020)	TTÜ virumaa kolledž 158 (2022). Teiste koolide tudengite	Seiratakse 2026	Kasvab

² https://harmo.ee/sites/default/files/documents/2023-12/Pisa_tulemused_2022_veebi.pdf

			<i>kohta andmed puuduvad</i>		
Õpetajate vastavus riigikeeleoskuse nõuetele	MK AS	Mõõdiku sisu on selgitamisel	Mõõdiku sisu on selgitamisel	MK AS seiratakse 2026	Mõõdiku sisu on selgitamisel
PISA uuringu tulemused. Ida-Viru maakond võrdluses Eesti maakondade keskmise tulemusega	PISA uuringu tulemused	0	Matemaatika 94,3,6%; lugemine 94,8%; loodusteadused 93,2% eesti keskmisest. (PISA 2018).	Matemaatika 92,6%; lugemine 93,2%; loodusteadused 92,6% Eesti keskmisest. (PISA 2022)	Läheneb Eesti keskmisele tulemusele
Vahendite jagunemine Ida-Virumaa arengut enim mõjutavates rakenduskava prioriteetsete suundade erieesmärkidega seotud toetusmeetmetes	SFOS, elluviija seireinfo	0	2022 ei seirata		Ida-Virumaale on toetusvahendeid jõudnud proportsioonis prioriteetse suuna sihtgrupi suurusega Ida-Virumaal või enam

Rakendusplaani elluviimine

ÕÜF raames

- Käivitatud on tegevused Õiglase Ülemineku Fondist endiste põlevkivisektori töötajate ümberprofileerimise ning täiendkoolituse ja uute õppekavade arendamise meetmeteks (MKM, HTM) kogumahu ligikaudu 38,1 mln eurot (ÕÜFi toetus koos riikliku kaasfinantseeringuga).

Olulised muud aspektid

- 2024. aasta juulis kinnitati toetuse andmise tingimused (HTM) tegevuse „Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2021–27“ elluviimiseks (71,3 milj eurot, millest ERDF toetuse osakaal on 70%). Tegevus on fookuseeritud Ida-Virumaale. Toetusskeemi eesmärk on terviklikult korrastada ja kaasajastada Ida-Virumaa KOV-üksuste koolivõrk, viies see vastavusse demograafiliste muutustega. Tegevuse raames ehitatakse Ida-Virumaale 6 uut põhikoolihoonet ning sellega seonduvalt korrastatakse ka gümnaasiumivõrku – sulgetakse senised gümnaasiumiastmed Toila ja Alutaguse vallas. 2024. aastal tegelesid KOV-d investeringute ettevalmistamisega, projektide ehitustööd algavad valdavalt 2026. aastal.

- Keelekeskkonna parandamiseks on HTM toetanud alates 2022. aastast eesti õppekeelega koolides ja lasteaedades, kus õpib üle 10% eesti keelest erineva emakeelega lapsi, täiendavaid keeleõppe tunde jm keeleõppe tegevusi. Rakendusid 2023.a kinnitatud ESF+ toetusmeetme "Eesti keele õpe ning keeleõppe arendamine" tegevused, millega toetatakse muu emakeelega haridustöötajate ettevalmistamist eesti keeles õpetamiseks, metoodilist tuge haridustöötajatele, õppevara soetamist ning õpilaste keeleõpet. Lisaks töötati välja toetusmeede "Täiendav eesti keele õppe toetus eesti keelest erineva emakeelega laste ja rändetaustaga laste eesti keele oskuse

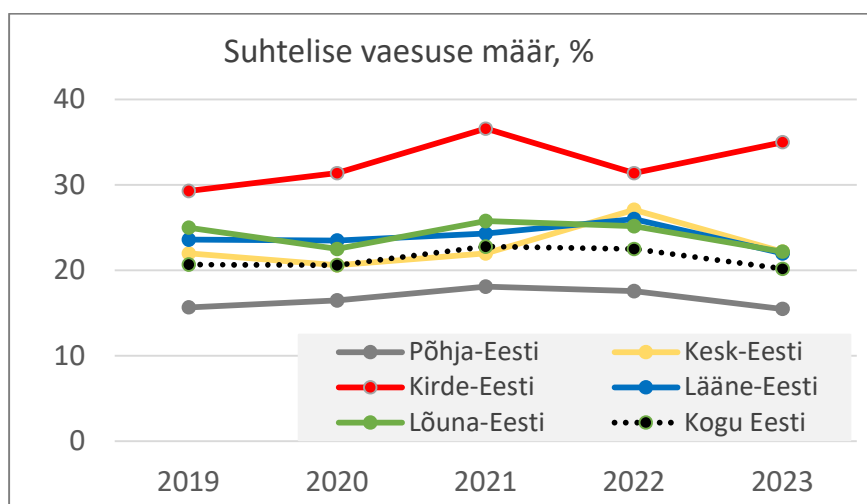
edendamiseks" lasteasutustele ja haridusasutustele. Nimetatud tegevused ei ole spetsiifiliselt suunatud Ida-Virumaale kuid nende mõju on sihtgrupist tulenevalt suurem Ida-Virumaal ja Harjumaal.

- Seoses eestikeelsele haridusele üleminekuga võttis HTM 2023/24 õppeaasta algusest üle 2 Sillamäe linna ja 3 Lüganuse valla kooli.
- Piirkondlike probleemide lahendamiseks õpetajate järelkasvu tagamisel kehtestas HTM alates 2023. aasta septembrist kõigile Ida-Virumaa eesti keeles õpetavatele õpetajatele alampalga koefitsiendi 1,5 ja alushariduses 1,3. 2024. aastal lisatasu maksmine jätkus ning jätkub ka edaspidi. Toetusel on juba olnud märkimisväärne mõju eestikeelsete õpetajate puuduse leevendamisele Ida-Virumaal - alates 1. septembrist 2023, mil rakendus täiendav palgatoetus, on maakonda siirdunud tööle üle 500 uue õpetaja.
- Mitteõppivate ja -töötavate noorte töö- ja eneseteostusvõimaluste parandamiseks on eri piirkondades rakendatud toetusmeetmeid NEET-noortele HTM alustas toetusmeetmega „NEET-noortele tugimeetmete pakkumine“, milles keskendutakse suurema NEET-noorte osakaalu ja madalma noorsootöötreenuse kvaliteediga KOV-dele, mille mõju sihtgrupile avaldub 2025. MKMi NEET noorte suunalistest tegevustest on Noortegarantii tugisüsteemiga 2024. aastaks liitunud kõik kohalikud omavalitsused Ida-Virumaalt. Tegemist ei ole Ida-Virumaa spetsiifiliste sekkumistega, kuid sihtgruppi arvestades on mõju Ida-Virumaale suur.

2.4 Sotsiaalvaldkond

Inimeste sissetulekute (vt joonis 8) ja elatustaseme piirkondlikud erinevused püsivad Eestis märkimisväärsed. Seejuures oli suurim erinevus märgatav just Ida-Virumaal. 2023.a seisuga elas suhtelises vaesuses kõige enam inimesi Ida-Virumaal 35% (Joonis 18), mis on üle 2 korra enam kui Harjumaal (16%). Erinevus on märgatav ka teiste suurema suhtelise vaesuse määraga maakondadega võrdluses, olles Ida-Virumaal ligi 6 protsendipunkti võrra kõrgem kui Lääne-Virumaal ja ligi 9 protsendipunkti võrra kõrgem kui Kagu-Eesti maakondades. Eesti keskmine näitaja on 20,2%.

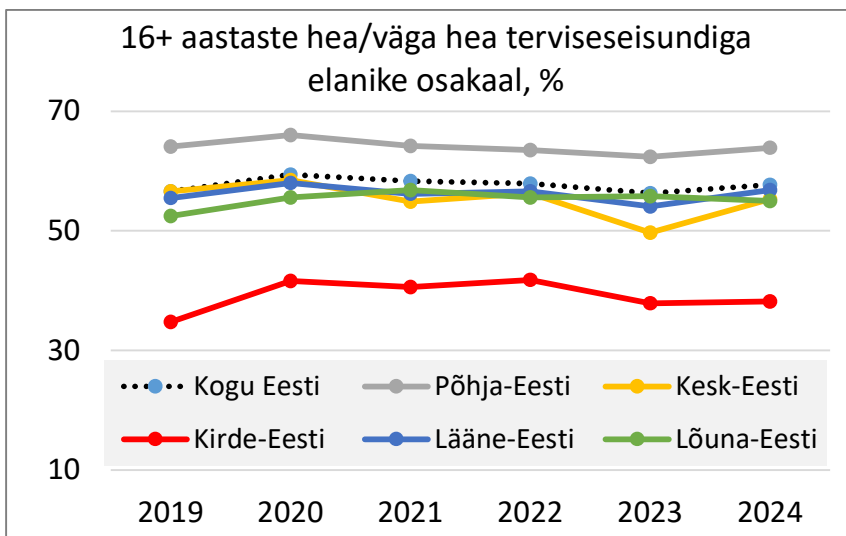
Joonis 18.

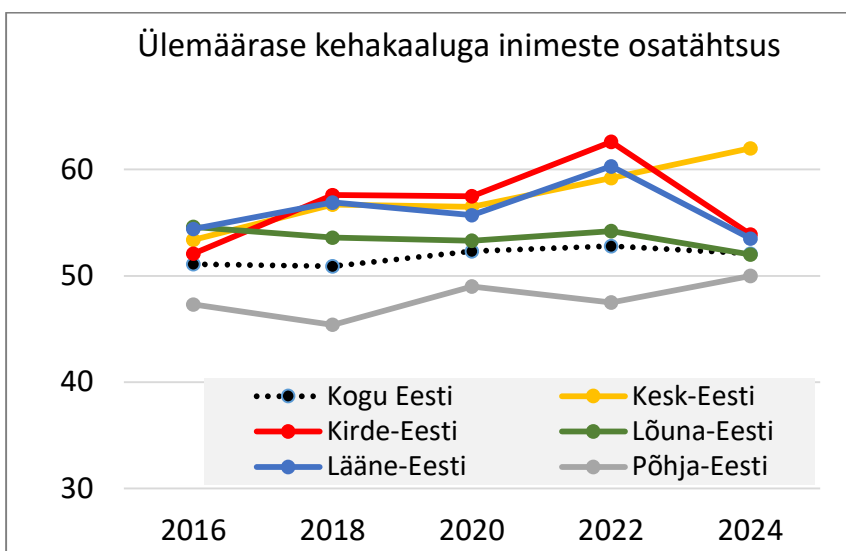
NUTS 3 regioonide vaates paistab inimeste terviseseisund rahvatervise näitajate põhjal (Joonis 19) halvem Kirde-Eestis. Endi hinnangul hea või väga hea terviseseisundiga täiskasvanute osakaal

ulatub 2024. aastal maakondade vaates Ida-Virumaal vaid 38,2%-ni ning jääb allapoole 50% taset ka Kagu-Eesti maakondades (43,6% kuni 49,9% vahemikus). Kõige kõrgem rahulolu tervisega püsib samal ajal Harjumaal – ligemale 64%. Ka ülemäärase kehakaaluga täiskasvanute osakaal on suurim Kirde-Eestis (ligikaudu 9 protsendipunkti kõrgem kui Harjumaal) (Joonis 20). Prognoositav tervena elada jäänud aastate arv Ida-Virumaal sünnihetkel (Tabel 4) on tegevuskava koostamise ajast alates kasvanud, jõudes 2024. aastaks 54 aastani, kuid jääb oluliselt maha Eesti keskmisest (58,5 aastat) Ida-Virumaa näitajast väiksem prognoositav tervena elada jäänud aastate arv sünnihetkel on Kagu-Eesti maakondades ja Viljandimaal.

Joonis 19.

Joonis 20.

Arvestatavalt mõjub inimeste tervises seisundile ka ümbritseva keskkonna seisund. Inimeste rahulolu välisõhu kvaliteediga on minuomavalitsus.ee küsitluse andmetel paranenud 2024. aastaks võrreldes 2-4 aasta taguste hinnangutega kõigis NUTS3 piirkondades (Joonis 7) ja 11 maakonnas,

sh märkimisväärselt Kirde-Eestis/Ida-Virumaal. Kõige rahulolematumad ollakse õhukvaliteediga siiski jätkuvalt Kirde-Eestis (keskmiselt 67 punkti 100-st) ja kõige enam rahul Lääne-Eestis, kus maakondade kaalumata keskmine ulatub 85 punktini. KOV üksustest on rahulolu välisõhuga madalaim Kohtla-Järve, Lügänu ja Jõelähtme vallas (51-56 punkti vahel) ning kõige kõrgem Hiiumaa, Peipsiääre, Setomaa ja Muhu vallas (ulatudes 90-93 punktini).

Tervise seisundiga haakuvatele seiremõõdikute väärtustele mõju avaldavatest toetusmeetmetest on toetust Ida-Virumaale jõudnud pigem korrelatsioonis seiremõõdikute väärtusega (Joonis 21). Siiski võib selliselt vaadelduna olla seos kasutatud vahendite ja otsese mõju vahel erineva tugevusega.

Joonis 21. Haakuvate toetusmeetmete toetuste piirkondlik jaotus (eurot elaniku kohta)

	... % Eesti keskmisest	Põ-Eesti	Ke-Eesti	Ki-Eesti	Lä-Eesti	Lõ-Eesti
Seiremõõdikud	16+ aastaste hea/väga hea tervise seisundiga elanike osakaal (2024)	111	96	66	98	95
	Ülemäärase kehakaaluga inimeste osatähtsus, 16-64 aastased (2024)	96	119	103	103	100
	Rahulolu välisõhu kvaliteediga keskm. hinnang 0-100 skaalal (2024)	92	102	86	108	102
Toetusmeetmed	Rahastus haakuvatest toetusmeetmetest (2023-24)	2	7	193	149	272
	Rahastus haakuvatest toetusmeetmetest (2014-22)	16	39	196	139	232

Tabel 4. Sotsiaalvaldkonna seirenäitajad

Mõõdik	Allikas	Baasväärtus	Seire 2022	Seire 2024	Siht
Tervena elada jäänud aastate arv sünnihetkel	Statistikaamet, TH753	Ida-Virumaal 52,97; Eesti keskmine 56,64 (2019/2020)	Ida-Virumaal 53,9; Eesti keskmine 57,83 (2021/2022)	Ida-Virumaal 54,0; Eesti keskmine 58,5 (2023/2024)	56 (MK AS eesmärk 2035)
16+ aastaste hea/väga hea tervise seisundiga elanike osakaal	Statistikaamet	I-V 42%; Eesti keskmine 59% (2020)	I-V 41,8%; Eesti keskmine 57,9% (2022)	I-V 38,2%; Eesti keskmine 57,7% (2022)	60% (aastaks 2030)
Suhtelise vaesuse määr	Statistikaamet	31% (2020). Eesti keskmine 21%	38,3% (2021). Eesti keskmine 22,8%	35% (2023). Eesti keskmine 20,2%	Väheneb. Läheneb keskmisele tulemusele.

Elada jäänud aastate arv sünnihetkel	Statistikaamet, RV0452, RV045	74,97 (2016/2017) Ida-Virumaal ning Eesti keskmine (2017) 78,23. Vahe 3,26 aastat	74,58 (2021/2022) Ida-Virumaal ning Eesti keskmine 78,10 (2022). Vahe 3,52 aastat	77,00(2023/2024) Ida-Virumaal ning Eesti keskmine 79,46(2022). Vahe 2,46 aastat	Aastaks 2030 vahe Eesti keskmisega vähem kui 2 aastat
Vahendite jagunemine Ida-Virumaa arengut enim mõjutavates rakenduskava prioriteetsete suundade erieesmärkidega seotud toetusmeetmetes	SFOS, elluviija seireinfo	0	2022 ei seirata	Ei seirata, vt Joonis 21	Ida-Virumaale on toetusvahendeid jõudnud proportsioonis prioriteetse suuna sihtgrupi suurusega Ida-Virumaal või enam

Rakendusplaani elluviimine

ÕÜF raames

- Välja on töötatud (SoM) meede ühiskondlikku muutust toetavate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste arendamiseks Ida-Virumaal (koos riikliku kaasfinantseeringuga summas ca 7,1 mlj EUR). Toetusmeetmest rahastatakse integreeritud sotsiaal- ja tervishoiuteenuste arendamist, innovatsiooni- ja arendustegevusi sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas ning valdkonnas töötavatele spetsialistidele motivatsioonipaketi loomist, mis aitaks neil valida oma karjäärkohaks Ida-Viru piirkonna, kuhu kvalifitseeritud töötajate leidmine on praktikas osutunud keeruliseks. Meede käivitus 2023. aastal. Tegevusi viib ellu Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit.
- Loodud on (SoM) toetusskeem ja alustatud kemikaalide riskide hindamise partnerluse (PARC) ja biomonitooringu tegevuste läbiviimisega Ida-Virumaal põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonna-probleemide lahendamiseks ja tervisekahjude vähendamiseks (summas 800 000 eurot). Tegevus on elluviimisel ja eesmärki, et 2024. a lõpuks oleks biomonitooringus osalenud 250 inimest, ei ole veel saavutatud.

Olulised muud aspektid

- Töötati välja (SoM) toetusskeem tervishoiuasutuste energiatõhususe tõstmiseks, mille raames rekonstrueeritakse Narva haigla. Projekti kogumaksumus on 20 miljonit eurot, millest 70% rahastab Euroopa Regionaalarengu Fond, 20% Eesti riik ja 10% haigla ise.
- Jätkeb (KliM) õhukvaliteedi seirevõrgu toetamise meetme elluviimine.
- 2024. aastast on võimalik taotleda lähtetoetust eriarstidel või pereõdedel tööle asumisel väljaspool Tallinna või Tartu linna ja neid ümbritsevaid kohalikke omavalitsusi. Õdede

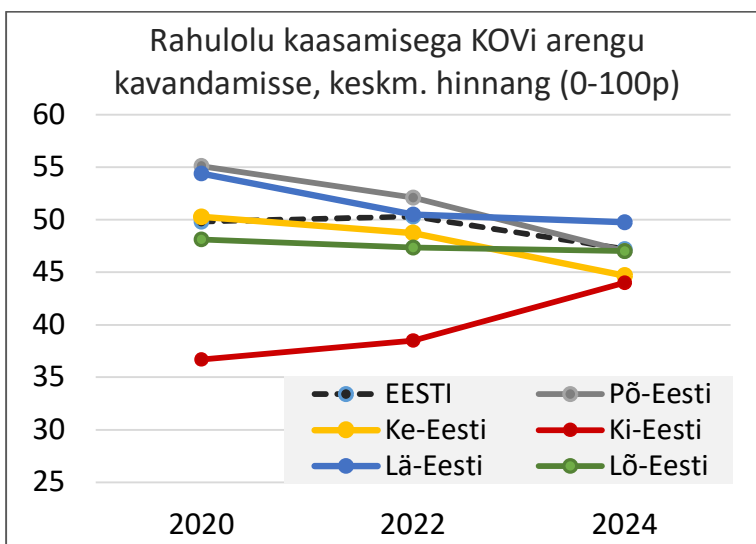
lähtetoetust saavad taotleda õed tööle asumisel Ida-Viru maakonda, Pärnu maakonda või Lääne-Viru maakonda.

2.5 Koostöö, tugistruktuurid, kodanikuaktiivsus

Edukaks Ida-Virumaa arengustrateegia, Ida-Virumaa tegevuskava ja õiglase ülemineku kava rakendamiseks on võtmetähtsusega nii piirkonna koostöö- ja katusorganisatsioonide võimestamine institutsionaalsel tasandil, kui ka elanikkonnale senisest suuremate võimaluste loomine oma elukeskkonna kujundamisele kaasa aitamisel. Parandada tuleb nii ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonnaga seotud teenuste ning toetuste kui ka teiste valdkondade toetuste nähtavust ja kättesaadavust Ida-Virumaal.

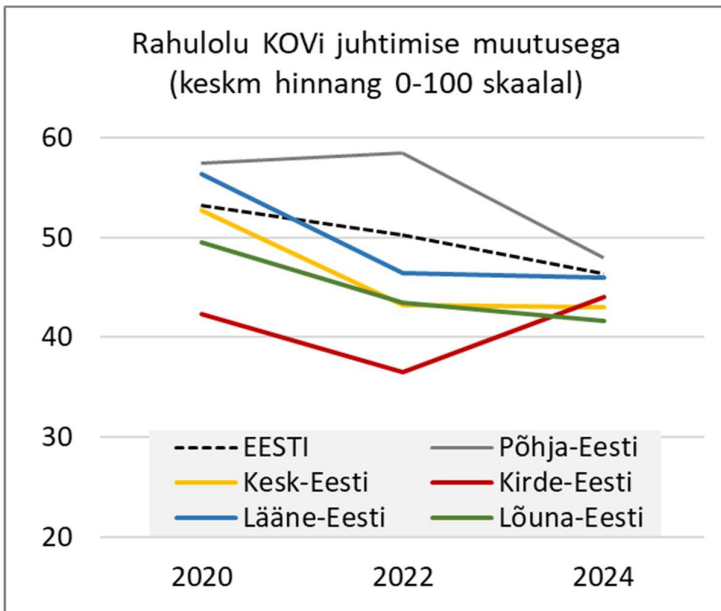
Võimalusi kohaliku elu kujundamises kaasa rääkida tajutakse piirkonniti väga erinevalt. Pigem avalduvad siin erinevused KOV-i kui maakonna tasandil ning hinnang võib aastate vahelises võrdluses palju erineda. Seda, kui aktiivselt inimesed kohalikus ühiskonnaelus kaasalõmise võimalusi kasutavad, määrab ka nende piirkondlik kuuluvustunne ja tulevikuperspektiivi tajumine, mis samuti piirkonniti erineb. Rahulolu kaasamisega KOV arengu kavandamisse on Kirde-Eestis/Ida-Virumaal tervikuna võrreldes tegevuskava koostamise ajaga märkimisväärselt tõusnud (Joonis 22). Maakondade vaates ületab Ida-Viru elanike poolt antud hinnang 2024. aastal näiteks Pärnu ja Järvamaa vastavat hinnangut, jäädes Eesti keskmisest siiski madalamaks.

Joonis 22.

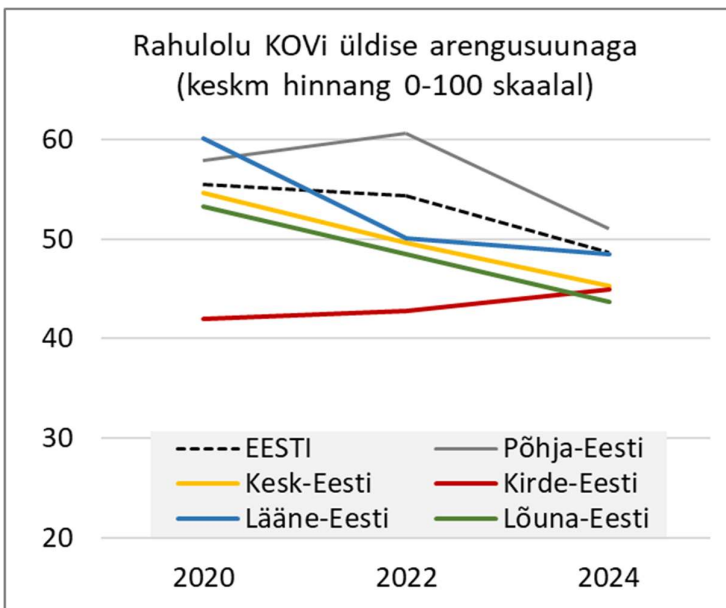
NUTS 3 regioonide vaates on vähenenud ka piirkondlikud erinevused rahulolus omavalitsuse juhtimise muutustega (Joonis 23). Eesti keskmine tulemus on 46 punkti 100-st. Omavalitsuse juhtimise muutustega on inimesed nii 2024.a kui ka kahe varasema minuomavalitsus.ee rahuloluküsitluse järgi kõige rahulolevamad Põhja- ja Lääne-Eestis. Samas võrreldes kahe aasta taguse olukorraga on Põhja-Eestis rahulolu kõige enam kahanenud, seevastu Kirde-Eestis/Ida-Virumaal kasvanud, jõudes 44 punkti 100-st. Varasemates küsitlustest teistest piirkondadest selgelt madalama rahuloluga Ida-Virumaa edestab 2024. a tulemustes nii Kesk- kui Lõuna-Eestit.

Joonis 23.

Sarnased regionaalsed erinevused ja muutuste mustrid tulevad NUTS 3 regioonide vaates esile ka rahulolus koduomavalitsuse üldise arengusuunaga (Joonis 24). Taaskord on rahulolu suurem Põhja- ja Lääne-Eestis (keskmiselt 51 ja 49 punkti 100st) samas kui ka Kirde-Eesti/Ida-Virumaa elanike poolt hinnati rahulolu 45 punktiga. Kõige madalam on rahulolu 2024. aastaks Pärnumaal (keskmiselt 35 punkti) ning Lõuna-Eestis väljaspool Tartumaad (keskmiselt 40-46 punkti vahemikus). Kohalike omavalitsuste lõikes varieerub keskmine rahulolu väga suures ulatuses 24 punktist Lääneranna vallas kuni 81 punktini Muhu vallas, mistõttu on oluline vaadata pigem spetsiifiliselt kohalikust olustikust mõjutatud KOV andmed, mis on leitavad veebilehel minuomavalitsus.ee

Joonis 24.

RETK seirearuanne toob tähelepanuväärsena välja, et elanikkonna usaldus nii kohaliku omavalitsuse kui ka Vabariigi Valitsuse vastu on Ida-Virumaal tunduvalt madalam kui mujal Eestis. Näiteks KOV institutsiooni usaldas 2024.a detsembris vaid 35% Ida-Virumaalasi, samal ajal kui Eestis keskmiselt ulatus usaldus 59%-ni³, mis peegeldab paraku ka suuremat avaliku võimu vastaste meeleolude ja julgeolekuohu riske ning vastuvõtlikkust Venemaa vaenulikule mõjutustegevusele selles piirkonnas.

Tabel 5. Koostöö, tugistruktuurid, kodanikuaktiivsus seirenäitajad

Mõõdik	Allikas	Baasväärtus	Seire 2022	Seire 2024	Siht 2030
Vabatahtlikus tegevuses osalemise määr, %	Uuring (Baasväärtus „Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018“)	I-V 51% Eesti keskmine 49% (2018)	Andmeid ei ole uuendatud	Andmeid ei ole uuendatud	Vähemalt Eesti keskmine tulemus
IVP ja ÕÜF vahenditest toetust saanud Ida-Virumaal tegutsevad teenuseid pakkuvad organisatsioonid/tugistruktuurid	IVP ja ÕÜF seireinfo	Hinnatakse alates 2022	5 (IVOL, IVEK, IVIA, SUE, INSA)	5 (IVOL, IVEK, IVIA, SUE, INSA)	Vähemalt 10
Rahulolu kohaliku omavalitsuse juhtimise muutusega (3a) oma elukohas	minuomavalitsus .ee	I-V 39%, Eesti keskmine 54% (2019)	I-V 36,5%, Eesti keskmine 50% (2022)	I-V 44%, Eesti keskmine 46,4% (2024)	Baastase või parem tulemus
Rahulolu kohaliku omavalitsuse üldise arengusuunaga. Hinnang 0-100 skaalal.	minuomavalitsus .ee	I-V 40%, Eesti keskmine 54% (2019)	I-V 42%, Eesti keskmine 54% (2022)	I-V 45 p, Eesti keskmine 48.7 p (2024)	Baastase või parem tulemus

Rakendusplaani elluviimine⁴

ÕÜF raames

- Välja on töötatud (ReM, 2023) toetusmeede õiglase ülemineku piirkondlike algatuste toetamiseks Ida-Virumaal. Meetme suuremahuliste ning keskmiste ja väikeprojektide voorude raames tehti 2024.a otsused ligikaudu 130 erineva arenguprojekti toetamiseks kokku summas 14 miljonit eurot. Toetust anti nii taristu projektidele jm arendustegevuste, sh Ida-Virumaa KOV-de ja MTÜde võimekuse arendamise ning koostöötegevuste arendamise projektidele. Meede on

³ Allikas: https://riigikantselei.ee/uuringud?view_instance=0¤t_page=1

⁴ Mitmed tegevused kajastuvad ka eelnevate sisuvaldkondade all, mis on parema jälgitavuse huvide ja erineva rõhuasetusega üle korratud

andnud kohalikele kogukondadele võimaluse võtta aktiivne roll neid puudutavates pikaajalistes muutuste protsessides ning tugevdanud seeläbi kohaliku tasandi kaasatust oma piirkonna arengu suunamisel ning suurendanud projektide elluviimisega seotud inimeste seotust oma elukoha kogukonnaga.

Ida-Virumaa programmi raames

- Maakonna arengustrateegiate elluviimise toetusmeetme Ida-Virumaa 2024.a eelarve on 1 172 588 eurot, millest 500 000 eurot suunati Ida-Virumaa programmist. 2025. aastal eelarvekärbete tõttu Ida-Viru maakonnale antud meetmes Ida-Virumaa programmist täiendavaid vahendeid ei suunata. Tegevus panustab ka tegevuskava valdkonda „Ettevõtluskeskkond ja töökohad“.
- Jätkus iduettevõtluse ökosüsteemi väljaarendamiseks Ida-Virumaal aastateks 2022-25 EIS-ga sõlmitud toetuslepingu (kogumaht 661 100 eurot), elluviimine. (elluviija on StartupEstonia). Tegevuse raames on 2024. aastal antud toetust 11 organisatsioonile. Tegevused sisaldavad muuhulgas startup mõttelaadiga kogukondade loomist ja arendamist Ida-Virumaa koolides, iduettevõtluse valdkonna sündmuste toomist maakonda ning üritustel osalemist teistes Eesti piirkondades. StartupEstonia ja partnerite poolt korraldatud üritustest ja programmidest võttis osa 1892 inimest. Alates tegevuse algusest on registreeritud Ida-Virumaal 26 uut startoppi. Alates 2026. aastast tegevus nii eesmärkide osalise saavutamise kui ka eelarvekärbete tõttu arvatavasti ei jätku. Tegevus panustab ka tegevuskava valdkonda „Ettevõtluskeskkond ja töökohad“.
- Turismisektori edendamiseks viidi läbi kaks taotlusvoorut spordi- ja kultuurisündmuste toetamiseks. Kokku sai 2024 aastal toetust 17 projekti summas 401 488 eurot. Toetatud kultuuri- või spordisündmused toovad korralduse ja külastuste näol tulu Ida-Virumaa loomemajandus-, toitlustus- ja majutustevõtetele ning seega panustab tegevus ka tegevuskava valdkonda „Ettevõtluskeskkond ja töökohad“.
- Toetatud on Viru filmifondi (IVEK) 2024.a tegevusi mahus 200 000 eurot. Väljamakseid tehti seitsmele filmiproduksioonile. Tegevus panustab ka tegevuskava valdkonda „Ettevõtluskeskkond ja töökohad“.
- IVEK ettevõtlusvaldkonna tugitegevuste pakkumist on toetatud mahus 165 000 eurot. Tegevus panustab ka tegevuskava valdkonda „Ettevõtluskeskkond ja töökohad“.
- Täiendava tegevusena on Ida-Virumaa programmist toetatud Õiglaste ülemineku fondi kasutuselevõtu võimekuse kasvatamist läbi IVEKi 571 700 euroga (partnerid IVOL ja IVIA) mille väljundiks on:
 - kontseptsioon „Ettevõtluse mitmekesistamise tugiteenuste“ meetme rakendamiseks;
 - teekaart ja tegevuskava Ida-Viru maakonna tagasi- ja sisserände soodustamiseks ning atraktiivse elukohana turundamiseks, sh välja selgitatud kohalike omavalitsuste vajadused ja võimalused maakonna elukohana turundamisel.

Tegevus panustab ka tegevuskava valdkonda „Ettevõtluskeskkond ja töökohad“.

Olulised muud aspektid

- Elluviimisel on sotsiaalse innovatsiooni arendamise katseprojekt Ida-Virumaal. Tegevust viib Šveitsi-Eesti koostööprogrammi raames läbi Kodanikühiskonna Sihtkapitali. Tugitegevustena viis Kodanikühiskonna Sihtkapital 2023. aastal maakonna vabaühenduste teadlikkuse tõstmiseks läbi ka arengupäeva.

- Kohalike omavalitsuste haldus- ja arendusvõimekuse tugevdamiseks said Ida-Virumaal toetust 13 projekti kokku summas 174 000 eurot. Toetuse tulemusel on koostatud piirkonnas mitmeid valdkondlikke arengukavasid, arendusprojektide teostatavus-tasuvusanalüüse või uuringuid, mida aluseks võttes saab edaspidi efektiivsemalt kavandada avalike teenuste pakkumist, muuta piirkonda ettevõtlusele atraktiivsemaks või teha ettevalmistusi uute investeeringute tegemiseks. Meetmes „Kohalike omavalitsuse üksuste võimestamine roheinvesteeringute tegemisel“ on toetust saanud kaks Lüganuse valla projekti toetussummas kokku 150 000, et võimendada Lüganuse vallavalitsust tuuleenergeetika ala või seda teenindava või ühendava taristu planeeringute kvaliteetsemal koostamisel ja kiiremal menetlemisel.
- Projekti "Soolist võrdõiguslikkust ja võrdsete võimaluste edendamist toetava koolitus-, nõustamis- ja tugisüsteemi loomine ja rakendamine Ida-Virumaal" (MKM) elluviimise eest vastutab Ida-Virumaa OVL, kes 2024.a. II pa viis läbi hanke ja sõlmis lepingu teenusepakkujaga projekti tegevuste elluviimiseks. Projekt algas detsembris 2024, kestab kuni oktoober 2027.
- Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi tegevusena loodi 2023. aastal Ida-Virumaa esindaja ametikoht, mille peamiseks ülesandeks kujunes ÕUF rakendamiseks vajalike meetme väljatöötamise koordineerimine ja kiirendamine. 2024. aastal Ida-Virumaa esindaja töö lõppes.

3. Tegevuskava elluviimise tähelepanekud, ettepanekud

Ida-Virumaa tegevuskaval on riiklike arengu- ja tegevuskavade süsteemis toetava dokumendi roll. Tegevuskava kajastab keskvalitsuse tegevusi, mis on suunatud otseselt Ida-Virumaale lisaks üldisele üleriigiliselt tehtavate tegevuste foonile ning mis on ära toodud valdkondlikes arengudokumentides või mille osas on valmisolek need (sh koos katteallikaga) arengudokumentidesse lülitada. Üldiselt on tegevuskava elluviimine just eeltoodud põhjusel kulgenud plaanipäraselt. Kui 2022. aasta seirearuandes toodi riskina välja oodatust aeglasem on Õiglase Ülemineku Fondi meetmete rakendamine ja tähtaegne tulemuse saavutamine, saab 2024. aasta seirearuande koostamise ajal tõdeda, et ÕUF rakendamine kulgeb üldjuhul plaanipäraselt. Õiglase ülemineku fondi rakendamisest on saanud ka rahvusvaheliselt tunnustatud edulugu⁵, milles joonistusid selgelt välja kohapõhise ning mitmetasandilise poliitikakujundamise protsessi kasutegurid. Samuti ei ole suures plaanis realiseerunud toetusvahendite kasutamiskiiruse risk, mille maandamiseks nähti ette tugitegevused nii Ida-Virumaa programmist kui ka meetmeid väljatöötavate ministriumide poolt. ÕUF juhtkomisjoni poolt on vajalikud ümberkorraldused ÕUF sekkumiste vahelises vahendite jaotuses ning sekkumistes tingimustes tehti operatiivselt. Endiselt on riskiks vahendite kasutamise lõpptähtjaks pikemaajaliste projektide lõpetamine, seda küll pigem konkreetsete projektide puhul realiseeruda võivate riskide vaates. Realiseerunud ei ole risk ÕUF vahendite arvelt piirkonnas kasutatavate teiste sekkumiste eelarvete põhjendamatuks vähendamiseks või tegevuste lõpetamiseks (phase-out), mistõttu on olnud tagatud üleminekupiirkonda vahendite täiendavuse printsiip. Toetusvahendite kasutusele võtmise kiirendamiseks ja taotlejate ettevalmistamiseks tehtavate tegevustega on laiendatud potentsiaalsete toetusvõimaluse kasutajate ringi, et vähendada piirkonnas ÕUF vahendite lisandumisel sel perioodil kasutada olevate koguvahendite ära kasutamise riski. Piirkonna ettevõtete, avaliku- ning mittetulundussektori poolt teiste toetusvõimaluste absorbeerimisvõime muutus sel perioodil vajab siiski täiendavat analüüsi, mis võib olla kasuks nii Ida-Virumaad kui ka teisi piirkondi puudutavate riiklike või Euroopa Liidu piirkondlike fookuspoliitikate edukaks rakendamise ettevalmistamisel. Oluline on silmas pidada, et ÕUF on olnud kavandatud leevendada kliimanetraalsele majandusele üleminekuga kaasnevaid mõjusid, eelkõige põlevkivisektori kahanemise mõjusid. Seepärast on tulevikku vaatavalt oluline, et riigi tasemel võetaks jätkuvalt piisavalt arvesse piirkonna pikaajaliste sotsiaal-majanduslike mahajäämuste leevendamise vajadust kui toetatakse Ida-Virumaad uute väljakutsetega toimetulekul. Sarnaselt teiste Eesti idapiiriäärsete aladega on ka Ida-Virumaad alates 2022. aastast oluliselt mõjutanud Venemaa algatatud täiemahuline sõda Ukraina vastu.

Õiglase ülemineku fondi ja Ida-Virumaa programmi tänaste tegevuste kõrval on tegevuskava eesmärkide saavutamiseks eelkõige vajalik:

1. Pöörata erilist tähelepanu struktuurivahendite kasutamiseks koostatud rakenduskava poliitikaeesmärkide ja erieesmärkide saavutamiseks kavandatud Ida-Virumaa arengusse potentsiaalselt oluliselt panustavate meetmete sisesele vahendite regionaalsele jaotusele meetmete elluviimise ja tingimuste muutmise käigus. Sellele aitaks eelkõige kaasa sekkumiste ja üleriigiliste toetusmeetmete kavandamisel ning tingimuste väljatöötamisel sihtgrupi/lahendatava kitsaskoha suurust arvestav toetuse Ida-Virumaale jõudva osa/soovitava tulemuse taseme prognoosimine ja meetme ja selle tugitegevuste disainimine sellest soovitud tulemusest lähtuvalt. (*Struktuurivahendeid rakendavad ministriumid*)

⁵ OECD "[Reinforcing the attractiveness of Europe's Eastern Border Regions](#)" (2025)

2. Arvestada Ida-Virumaa ja teiste idapiiriäärsete alade vajadust tulla samaaegselt toime pikemaajalise sotsiaal-majandusliku mahajäämuse ning Venemaa algatatud sõjast tingitud uue ebakindluse ja väljakutsetega 2028-2034 Euroopa Liidu eelarveperioodi vahendite kasutamise riigisisel kavandamisel (nn riigiplaani koostamisel ja elluviimisel), kavandades nendele piirkondadele eraldiseisvaid toetusmeetmeid, luues neile eelistingimused laiemale piirkonnale suunatud meetmetes ning kaasates nende piirkondade osapooli meetmete kujundamisse. *(Rahandusministeerium, 2028-34 EL vahendeid rakendada soovivad ministeeriumid)*
3. ÕUF sekkumisi rakendavatel ministeeriumidel, mille sekkumised on olnud sihtgrupile suure mõjuga, analüüsida ÕUF perioodi või sekkumise lõppemisel tekkivat mõju sihtgrupile ning kavandada sujuv väljumine või edasised tegevused kuni soovitud tulemuseni. *(ÕUF sekkumisi rakendavad ministeeriumid)*
4. Kuigi riik tervikuna, aga eelkõige idapiiri regioonid, on kaotanud oma potentsiaalis (välis)investeeringuteks sobiliku keskkonnana, on vajalikud jõupingutused investeerimisjulguse taastamiseks, mistõttu on oluline piirkondlike organisatsioonide valmisolek ja aktiivne osalus Euroopa-Liidu algatustes idapiiri regioonide positsiooni parandamiseks. Selleks on oluline säilitada ja vajadusel tugevdada Ida-Virumaa koostöövõrgustikke ja -formaate. *(IVOL, IVEK, ÕUF juhtkomisjoni laadne laiapõhjaline ja kõrgetasemeline formaat).*
5. Kaaluda lisaks varem kavandatud tegevustele elukeskkonna parandamisel ja töökohtade loomisel aktiivseid süsteemseid tegevusi elanike (integratsiooni ja demograafia vaates eelkõige eesti keelt heal tasemel valdavate noorte) Ida-Virumaale elama asumise toetamiseks. *(Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, IVOL, maakonna kohalikud omavalitsused)*
6. Ida-Virumaa degradeeruva korterelamufondi puhul on vajalik eluasemevaldkonna meetmetes näha ette mõjusad sekkumised rekonstrueerimistegevuse jätkamiseks Ida-Virumaal. Lisaks tuleb arvestada, et õiglase ülemineku fondi vahendite positiivne mõju maakonna demograafiale ei avane täiel määral kui piirkonnas puudub kvaliteetne kaasaegne ürielamufond. *(Kliimaministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, IVOL, maakonna kohalikud omavalitsused)*
7. Seoses põgenike suure hulgaga, vajab erilist tähelepanu põgenike võimalikult kiire integreerimine tavaellu ja tööturule, et saavutada seeläbi suurem panus Ida-Virumaa arengusse. *(Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Kultuuriministeerium, maakonna kohalikud omavalitsused)*